Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 257 (9939) 1975 чылдың ноябрь 1, суббота | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Үлетпүрнүң ажылдакчылары! Чурттуң индустриалдыг күчүзүн улам ыңай хөгжүдери болгаш быжыглаары дээш демисежиңер! Техниктиг депшилгени дүргедедирин, бүдүрүлге күчүлерин дүрген шиңгээдип алырын болгаш ең эки ажыглаарын чедип алыңар!

(СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

ИЙИГИ ЭЭЛЧЕГНИҢ ТУДУУН АЖЫГЛАЛГА КИИРЕР ДЭЭШ

ТЕХНИКАНЫ ДОЛУ АЖЫГЛААР

«Тыва даг-дүгү» комбинаттың ийги ээлчээниң тудуун ажыглалга киирер хуусаага чедир ам ийи ай ажыг үе арткан. «Шыныың», «Тувинская правданың» ийги ээлчегниң тудуунда корреспондент пуктузу шалыпчы тудугга ажыглаар машина-техниканы кайчаар ажыглап турарын сонуургап, тудугнуң объектилерин эргип, чамдык хыналланы кылган.

— Ам мында келгеш, үш хүн дургузунда ажыл чок олур мен—деп, кол корпустуң чанында тургузуп каан экскаваторнуң башкарыкчызы Николай Сухорослов чугаалай-дыр.

Тудугну долгандыр кылган херимнин эжиниң үстүү таваазын кедүртүр кран кире бээр кылдыр бедидир кылыры,ында электри улазының өскээр оон чайладыр шеврин бо ажылчын үш хонукта маган келген болду. Тудугнуң удуртукчуларынга бо дугайын ол каш-даа удаа чугаалаан. Ол хирезинде аңаа кым-даа келбээн. Бо күүлүг техника үш хүн дургузунда ажыглал чок турган. Бо хире үениң дургузунда ол ажылдаан болза, чеже хире хой чүүктү чүдүрүп чорудар турганын? Тудуг чанында оон дузазы-биле кылыр күүлдерле эндерик. Кол корпустуң чанында довурак-күзүрүм тейлербиле дөмей овааланы берген. Ону тудуг шөлүнден дүргеп чайладыры чугула. Тудугнуң чүгле прорабтар турар вагончугаштың чанында безин 26 муң кубометр тудуг күзүрүмү болгаш довурак бар.

— Мээн ажылдаарымга эптиг байдалды тургускан болза, үш хүнде 3 муң кубометр довуракты чүдүрүп чорудуптар турган ийик мен. Соок дыңзып, чер шак дона бээрге, бо хамык довурак бокту казып чүдүрери улам бергелээр болгай— деп, ол механизатор шынын чугаалады.

Ийги ээлчегниң тудуунда бригадаларның хөй кезин материал-техниктиг хандырылганың четпезинден чамдык бригадаларның аңаа турар таварылгалары ховар эвес. Хову-Аксыдан келген тудугжулар бригадазы чырык дамчыдар удаминнар быжыглаар чагылар бөзүн бетонзап турар.

— Бетон хоюдуу дажыглаар машиналар чамдыкта келбейн баар, бир чамдыкта хоюдугдаа чедишпейн баар, ооң үжүрүнда чамдык үелерде дөртбеш-даа шакта ажыл чок, маңаар үжүрга таваржыр-дыр бис, машина-техника-биле бистиң бригадавысты эки хандырган болза, моңу үш-ле хонукта кылып хаантар үжүрлүг турган бис, ажылга шаптыктыг, хожудаашкынныг чоруктуң үжүрүнде мында бир неделя чедип тур бис — деп, бригадыр эш Карпов чугаалады.

Хыналда кылып турар хүнүвүсте шактың согуну оя ийи шак ашкан. Хову-Аксының тудугжуларынга ол үеге чедир безин бетон дажыглаар машина келбээн болду. Кежээ ол чеге 6 шакта келириве ол чагының таваанче чаңгыс-даа кубометр бетон күтпаан болду. Оларның чанында тургускан КС-161 маркалыг Кызылдан чоруткан кран база-ла ажылдавайн тура хүнээн. Тудугжулар ол хүн шуут чүнү-даа кылбаан. Ол шакан 42 дугаарлыг тудуг эргелелинде Ооржак Комбуй-ооллуң, Иван Кузнецовтуң тудугжу бригадаларын механизмнер-биле эки хандырбайн турарындан база бүдүрүүлүг эвес ажылдап турар. Хоюдугну-даа, бетоннуда-даа бөже дажыглаар машиналар тывылбайн баар. Ол бригадаларның ажылчыннары маңаа, одаг чанынга олургулаар. Бригада чанында краннар база аңаа тургузаар. Ийги ээлчег тудуунуң чанында даг-дүгү арыглаар фабриканың чанында эргелел амыдырал хандырылга черниң бажыңын шала тутканы, соксан каапкын. Маңаа тудуг ажылы кылып турган «Кызыл тудуг» эргелелинден келген В. А. Галайкопуң бригадазы оон чамдык черлерин үрей кылып каапкан чоруй барган. Ында ам-даа чедир кылыр ажылдар хөй. Ол бригаданың үүк дажыглаар чаңгыс улуг краны туруп калган. Ук кран ийи ай дургузунда ажылдаа, ажыглал-даа чок туруп келген. Кызылдың 14 дугаар механизация эргелелиниң удуртукчулары шак ол улуг күштүг краны ийги ээлчегниң тудуунга чөп ажыглаарышче чүте сагыш салбайн турарыл?

Тудугларга ажыглаар механизмнерниң аңаа турар чоруундан айгыда, чүүктер дажыглаар краннарны кышкы байдалга ажыглаарынга белеткел ажылдарын мынчага чедир чорутпаан. Ийги ээлчег тудуунда Ооржак Комбуй-ооллуң бригадазының чанында тургускан кранның башкарыкчызы Владимир Харлов ол дугайын чугаалап турар. Техниканы кышкы байдалга ажылдадырынга ажыглаар чаар материалдар чок. Ооң артык кезектери база чок. Соок дүжүп келирге, аар чүүктерни тудугжулар хөлдары-биле дажыглаар үжүрлүг бе? Кончуг аар кезектерни канчап сөөртүүл деп айтырыг тургустунуп келир.

Ак-Довуракта № 11 автобазаның машиналарын тудугнуң удуртукчулары, мастерлер, прорабтар, участок начальниктери мунупкап чоруп-ла турар. Чүнү канчап турарыл дээрге, чүүктер дажыглап тур бис дээр болгай. Чогум чүнү дажыглап турары база билдинмес болгулаар. Чоладчыларның документилериниң, оларның аттарының дужунда топилар бижиттинип-ле турар. Херек кирилде тудугга ажыглаар машина-техника чедишпес бооп турар. Ол ыңай-бээр маңашкан машиналарның хөрээнде демги-ле удуртукчулар хүнзедир оон дуппестер. Шак мындыг ыңай-бээр халдыр чорукту эвээжедип, машина-техниканы тудуг ажылыче долу ажыглаарыче улуг кичээнгей салыры чугула. 14 дугаарлыг механизация эргелели болгаш № 11 автобазаның удуртукчулары бо четпестерни эңгерип көргеш, ажылда бар четпестерни дарый чайладыры негеттиниң турар.

Рейд бригадазының кежигүннери:

О. КОМБУЙ-ООЛ.

Ийги ээлчегде тудуг бригадири, Ленин орденниг эдилекчизи, М. ГОРЕЕВ, «Асбест дээш» солуунуң ажылдакчызы, Г. НЕВОЛИН, А. БАРМАШОВ, «Тувинская правда» солуунуң тускай корреспондентилери.

Ак-Довурак хоорайда үлетпүр бүдүрүлгелер комбинадының ажыл-ишчилери Улуг Октябрьга алдар болдурган социалистиг чарышка идепкейлиг киржип, ийги ээлчегниң тудуунга хереглээр тудуг материалдарын өөвүдедиринче болгаш эки шынарлыг белетиэзринче чүгула сагыш салып турарлар.

Солагай талакы ЧУРУКТА: бетон-хоюдуг белетиэр цехтың мурнакчы ажылчыны Люба Монгуш.

«Тыва даг-дүгү» комбинаттың руднигинде байырлал мурнунуң чарыжы калбарган. Ооң мурнуу одуруунда экскаватор машинизи Каң-оол Ооржак болуп, даг рудазын чүдүрүп чорударын ол ийи катап ажыр күүседип турар.

Оң талакы ЧУРУКТА: коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы Каң-оол Ооржак.

В. МААДЫР-ООЛДУҢ фотолары.

Кыштаглаашкынга белеткел

Ажыл-агыйларда

«УЛУГ-ХАЯ» совхозтуң Көк-Чыраа салбырында партиал эге организациязының коммунистериниң ниити хуралынга мал кыштаглаашкынының дугайында айтырыгны чугаалашкан. Ол хуралга салбырның тускай эртемнилери, бригадирлерни база олуруштурган. Салбырның зоотехниги Василий Канчыыр-оол, Алдыы-Шынаа сүтбараан фермазының эргелекчизи Маспык-оол Дамбаа оларның илеткелдерин ук хуралга чугаалашкан.

Салбырда 6621 баш шээр мал бар. Олар 18 кезек черге кыштаар. Ол кажааларның 42-зи ам-даа белен эвес болган. Инек, быжаа кажааларының септелгезин төп фермада чорутса-даа чедир кылдынмаан ажылдар ам-даа бар. Инек кажаазының ийи эжин кылдынмаан. Быжаа кажаазының шалазы салдынмаан, сонгалары шилдеттинмээн, одалга системазы кылдынмаан. Мунгаш-Хөлде болгаш Шаңгыттыг-Арыгда ийи кажааның серизин солуваан. Ол четпестерни ноябрь 5-ке чедир доозуп кылыр талазы-биле тускай звеноларны тургускан. Олар ам ажылдап кирипкен.

О. ТАВАА.

* * *

БАЙ-ТАЙГА районнуң «Мурнакчы» колхозу кыштаглаашкынга белеткелди август айда эгелээн Ам 3 кажааны, 8 чуртталга бажыңын септеп, чугайлап дооскан. Колхозта бар 4 кудуктуң ийизи белен, а арткаларының септелгезин доозуп турар. Бо чылын каларчылар чурттаар 6 бажыңны, 300-300 баш хой кирер ийи кажааны туткан, суг сөөртүү 7 водовоз белен.

Мал фермаларында, кышталарда 700 ажыг тонна сигенни чедирип, сараттап тургускан. Кыштагларже мал чемниң чедирилгези уламчылап турар.

Кыштаглар септелгезинде үш звено ажылдап турар. Септелгеде Иргит Маадыр-оол, Салчак Очур, Чымы Оолак, Карт-Доңгак Чылбай-оол олар эки ажылдап турарлар.

С. КАРА-САЛ.

* * *

«САЯН» совхозтуң Сушь салбыры наитиниң малын хүр кыш ажырарынга белеткел ажылдарын чорудуп турар. Салбырның фермазында 84 тонна сиген, 128 тонна престтээн саваң дүжүртүнген. Мал чемниң сөөртүлгези ам-даа уламчылап турар.

Ол ажылда тракторист Ондар Уйнук-оол кызымак ажылдап, хүнде 5—6 рейсти кылып турар.

С. УДУМБОРА.

СОВЕТ-ВЬЕТНАМ ДЕКЛАРАЦИЯ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комителиниң болгаш ССРЭ-ниң чазааның чалаасы-биле 1975 чылдың октябрь 27-де 31-ге чедир Совет Эвилелинге Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның делегациязы ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуанга баштадыр албанның найыралдыг аян-чоруун кылып чораан.

Даштыкы эжелекчилерни болгаш оларның өмээржикчилерин вьетнам улустуң төөгүлүг тиилээнинің соонда болгаш чуртка тайбыңны катап тургусканының соонда маадырлыг Вьетнамның төлээлекчилериниң Совет Эвилелинге аян-чоруу совет болгаш вьетнам улустарының, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болгаш Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының аразында бүзүлбас найыралдың база эп-сеткил каттыштырылгазының чаа чайынаанчак көргүзүү болган. Ук аян-чорук акы-дуңмалышкы совет-вьетнам харылзаалары улам ыңай быжыглаарының болгаш бүгү тала-биле хөгжүдериниң оруунга чугула чада болган.

Совет болгаш вьетнам удуртукчуларының, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев биле ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуанның аразында чугаалажышкыннар найыралдыг, акы-дуңмалышкы эп-сеткил каттыштырылгазының, бот-боттарын билчириниң болгаш бот-боттарын хүндүлежириниң байдалынга эрткен. Бүгү чугаалашкан айтырыгларның талазы-биле ийи талалар долу чаңгыс аай үзел-бодалдың демдеглээннер.

Бүгү делегей хемчээлинге социализм тиилелгезиниң үе-чадазын ажыткан Улуг Октябрь революциязын тиилелгиг чоруткан, ооң-биле Европаның болгаш Азияның элээн каш чурттарынга революцияларның тиилээринге, делегейниң социалистиг системазын тургузарынга, боттарының национал эргелери дээш колониализмге удур колониялдыг чурттарның демиселин күштелдиринге, улустарның шимчээшкининиң күүлүг көдүрлүүшкүнүнге таарымчалыг байдалды тургузуп, фашизмни чылча шаварынга шинтпирлиг салыышкынны киргген акы-дуңмалышкы совет улуска коммунистериниң болгаш Вьетнамның бүгү улузунуң чүректиң эп-не хамыдаан ынак сеткилдиин Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның делегациязы база катап илереткен. Социализмче орукту бир-ле дугаарында ажыткаш, амгы үеде Совет Эвилели коммунизмче орукту—кижи төрелгетениң эң-не кайгамчыктыг үзелинче орукту ажыткан. Советтер чурту кижиниң космосту чагырып алырының эразының эгезин салган; эң чаа чедишкин — «Венера-9» болгаш «Венера-10» деп планеталар аразының станцияларының оожум хонупканы— ол талазы-биле база бир шылгарангай болуушкуп болган.

Эткен 58 чылдарын дургузунда бүгү талаларга совет улустуң чедип алган чайынаанчак чедишкиннериге вьетнам улустуң ханы өөрүп магадазашкының ВДР-ниң партия чазак делегациязы илереткен болгаш оларны бүгү делегейге депшилгениң хереэнге кайгамчыктыг улуг салыышкын кылдыр көрүп турар.

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң төлевилээнин тоску беш чыл планының күүселдезиниң үеэниде совет улустуң чедип алган аажок улуг чедишкиннеринге Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязы, бүгү вьетнам улус изиг байыр чедирип турар. Улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинге, коммунизмниң материал-техниктиг базазының быжыглаарынга, камгалал күүзүн күштелдиринге, чүүктакчы чоннуң амыдырал деңнелиг бедидиринге Совет Эвилелиниң чедишкиннери Советтер чуртунуң — делегейде бир дугаар пролетаржы күүрүнниң күүзүнүң чайгылыш чок өзүлдезинге идигни берип турар.

Бүгү ниити тайбың дээш бодунуң үргүлүг өзүп турар күүзүнүң болгаш могаг-шылаг чок күжениишкининиң ачызында Совет Эвилели «соок дайынның» империалистиг политиказының аптырарынга идепкейлин-биле дузалаан болгаш амгы үеде тайбың дээш, национал хамаарышпас чорук, демократия болгаш социализм дээш улустарның ниити демиселинге оңза чугула рольду ойнап турар.

Вьетнам улустуң өмүнээзинден Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның делегациязы совет улуска Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязының Л. И. Брежневге баштаткан Төп Комитеттің удуртулгазы-биле коммунизм тургузуушкунунуң хереэнге болгаш бүгү-ниити тайбыңны камгалаарының демиселинге чаа, улам-на улуг чедишкиннерни чедип алырын чүректиң ханызында күзен тур.

Вьетнам улустуң чедип алган төөгүлүг тиилелгезинге — чурттуң мурнуу талазын империалистерниң болгаш оларның чалчаларының тергиделиниң долузу-биле хостаанынга Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы, совет улус изиг байыр чедирип тур. Ол тиилелге чаа эраны — тайбың, хамаарышпас, чаңгыс аай социалистиг Вьетнамның тургузуушкунунуң эразын ажыткан. Вьетнам улустуң тиилелгези ооң маадырлыг чоруунуң болгаш чаныы-сыныы чок туруштуунуң түүнели, улус массаларның демиселин ооң дайынчы авангардының — Вьетнамның Ажылчы чоннарының алдарлыг партиязының билдилиг удуртулгазының түүнели болган.

Вьетнамның шылгарангай тиилелгези болза вьетнам улусбиле эп-сеткил каттыштырып, аңаа моральдыг болгаш материалдыг дузаламчыны көргүзүп турган социалистиг чурттарның, антиимпериалистиг болгаш депшилгелиг бүгү күштерниң база ниити тиилелгези болуп турар.

Империалистериниң болгаш иштики реакцияның халдаашкынындан бодунуң төрээн чуртунуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалаарынга, улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң болгаш Соңгу Вьетнамга социализмниң материал-техниктиг базазын тургузарының хереэнге маадырлыг вьетнам улустуң чедип алган улуг чедишкиннери болза, марксисчи-ленинчи партиялың удуртулгазы-биле акы-дуңма социалистиг чурттарның улустары-биле чаңгыс одурутда чоруп орар улустуң тиилеттирбес күштүүн бүгү делегейге база катап көргүскен. Кадыг-дошкун шылгалдаларга быжыккан болгаш кайналган Вьетнам Демократтыг Республика бүгү вьетнам улустуң революсчу демиселиниң быжыг сууру, Индий-Кыдатта болгаш Мурнуу-Чөөн Азияда социализмниң ёзулуг шинээзин болу берген. Вьетнам улустуң бүгү тиилелгериниң организаакчызы болгаш сорук кириикчизи — Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының ат-алдары хемчээл чокка өскен.

Амгы үеде 45 миллиона кижилиг вьетнам улус ВАП-ниң удуртулгазы-биле экономиканы катап тургузары дээш эрсшудургу ажылдап, агрессия дайынның болгаш мурнуу чүкке неоколониализмниң тергиндээшкининиң уржуктарын узуткаарын чедип ап, улус ажыл-агыйын шапкын болгаш бүгү талалыг хөгжүдеринче, социалистиг чаартылгаларны боттандырарынче, чоннуң чаагай амыдыралын бедидиринче орукту ажыдын турар.

Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязы чурттуң соңгу болгаш мурнуу-даа талазынга тайбың тургузуушкунунуң көрдүнгеп планнарын күүседиринче чоннуң чогаадыкчы күштерин мобилизастаар талазы-биле канчаар-даа аажок улуг организаакчы болгаш кижизидикчи ажылды чорудуп турар. Вьетнамга социалистиг тургузуушкунну калбартырынче, чуртка амгы үениң үлетпүрүн болгаш көдээ ажыл-агыйын, мурнакчы эртемни болгаш культураны хөгжүдериге ВАП-ниң угланыышкынын бүгү вьетнам улус изиг-биле чүүлдүгүүнүп, детки-кип турар. Соңгу болгаш Мурнуу Вьетнамның чоннуң чаа үе-чадада чогаадыкчы ажылды калбартырынче угланган кайгамчыктыг чедишкиннери болза вьетнам улус Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының удуртулгазы-биле тайбың, хамаарышпас, чаңгыс аай, демократтыг болгаш чечектелиг турар Вьетнамны тургузар дээр дугайында Вьетнам Демократтыг Республиканың баштайгы Президентизи Хо Ши Минниң чагынын амыдыралга төөгү талазы-биле кыска хуусаада боттандырын шыдаар дээрзинге идегелдиг магадылал бооп турар.

II.

ССРЭ-ниң болгаш Вьетнамның аразында акы-дуңма найыралдың болгаш үре-түүнелдиг кады ажылдажылганың бүгү талаларга соксаал чокка ханылап турарын совет болгаш вьетнам удуртукчулар улуг сеткил ханыышкыны-биле демдеглээннер.

Совет болгаш вьетнам улустарның бүзүлбас найыралы ийи чурттарның, социалистиг бүгү дем каттыштырылгазының үндезин эрге-ажыктарынга, тайбыңныг болгаш делегейниң аймыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга дүжүп турар дээрзинге Совет Эвилели болгаш Вьетнам Демократтыг Республика бүзүрелдиглер. Марксизм-ленинизмниң, пролетаржы интернационализмниң принциптерин удуртулга болдурбушкан, социализм-

(Уланчызы 3-кү арында).

АКЫ-ДУҢМА НАЙЫРАЛДЫҢ БАЙДАЛЫНГА

Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның делегациязы-биле "совет удуртукчуларының чугаалажышкыннары октябрь 30-де Кремльге доозулган.

Чугаалажышкынларга киришкеннер болза:

совет талаадан — СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң камгалал министри А. А. Гречко, СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катушев, а ол ышкаш албанның өске-даа хижилери;

вьетнам талаадан — ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуан, ВАП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ВДР-ниң Премьер-Министриниң оралакчызы, ВДР-ниң Күрпланының даргазы Ле Тхань Нги болгаш делегацияның өске-даа кежигүннери.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болгаш Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының аразында акы-дуңма харылзааларны улам ыңай хаңылдырының, ниити-бүгү талаларга совет-вьетнам ийи ажылдажылганы калбартырының дугайында, а ол ышкаш делегей байдалының дугайында болгаш улустарның хосталгазының, хамаарышпас чорууның база дең эргезиниң хереэ дээш, оран кырыга бижиг тайбың дээш социализм чурттарының улам ыңайгы демиселиниң оруктарының дугайында санал-оналларны солчурун чугаалажышкыннар үезинде уламчылаан.

Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш ВДР-ниң чазааның делегациязының Совет Эвилелинге чоруп турарының үезинде талаларының белеткээн болгаш ат салыр аңаар кады кылган совет-вьетнам документилерни үүлдүг деп көргеш.

Талаларның чугаалашкан айтырыглар талазы-биле бүрүн чаңгыс эптиг болганы чугаалажышкынларның кижикчилери сеткил ханыышкын-биле онзалап демдеглээн. Чугаалажышкынлар чүректиң ханызындан болгаш акы-дуңма найыралдың байдалынга эрткен.

СОВЕТ-ВЬЕТНАМ ДОКУМЕНТИЛЕРГЕ АТ САЛГАН

Октябрь 30-де Кремльдің Улуг ордузунга Совет-вьетнам декларацияга ат салышкыны болган.

Декларацияга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев биле ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуан ат салган.

Ооң соонда совет-вьетнам документилерге ат салган.

Вьетнам Демократтыг Республикага экономиктиг дузаламчы көргүзер дугайында Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң чазааның болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның аразында Дугуржулгага ат салганнар болза:

ССРЭ-ниң чазааның мурнундан — ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргадының оралакчызы, ССРЭ-ниң Күрпланының даргазы Н. К. Байбаков;

ВДР-ниң чазааның мурнундан — ВДР-ниң Премьер-Министриниң оралакчызы, ВДР-ниң Күрпланының даргазы Ле Тхань Нги.

1976—1980 чылдарда Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың улус ажыл-агый планнарын таарыштыр айлаштыр көргениниң түүнелдериниң дугайында Протоколга ат салганнар болза:

совет талаадан — ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, ССРЭ-ниң Күрпланының даргазы Н. К. Байбаков;

вьетнам талаадан — ВДР-ниң Премьер-Министриниң оралакчызы, ВДР-ниң Күрпланының даргазы Ле Тхань Нги.

Совет-вьетнам документилерге ат салырының үезинде аалдурушканнар болза:

совет талаадан — Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, албанның өске-даа хижилери;

ВДР-ниң талаазындан — ВДР-ниң ССРЭ-де элчини Нгуен Хыу Кхаеу, партия-чазак делегациязының өске-даа кежигүннери.

(СЭТА).

КРЕМЛЬГЕ ХҮЛЭЭП АЛЫЫШКЫН

СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң чазаа Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш ВДР-ниң чазааның ВАП ТК-ның Бирги секретары эш Ле Зуан баштаан делегациязының алдары дээш октябрь 30-де Кремльдің Улуг ордузунга хүлээп алыышкын тургускан.

Хүлээп алыышкынга эштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, албанның өске-даа хижилери чораан.

Эш Ле Зуан-биле кады ол хүлээп алыышкынга ВАП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ВДР-ниң Премьер-Министриниң оралакчызы Ле Тхань Нги, ВДР-ниң партия-чазак делегациязының өске-даа кежигүннери чораан.

ССРЭ-де дипломаттыг төлээ черлериниң баштыңнары элчилер аразынга турган.

Хүлээп алыышкын эгелээриниң мурнунда Вьетнам Демократтыг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күүсе гимнерин күүсеткен.

Хүлээп алыышкын акы-дуңмалышкы, чүректиң ханызындан байдалга эрткен.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң палаталарының доктаамал комиссияларында

ДЕМИР-ОРУН ТРАНСПОРТУНУҢ ХӨГЖҮЛДЕЗИ

Октябрь 30-де Кремльге ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң болгаш Националдар Совединиң Транспорт болгаш харылзаа талазы-биле доктаамал комиссияларының каттышкан хуралы болган. Ол хуралды ук комиссияларның даргалары И. Е. Клименко биле Г. А. Мартиросян эрттирген.

Тоску беш чылда демир-орук транспортун хөгжүдер талазы-биле күрүнеиң планныг онаалдаларының күүсеттинип турарының дугайын чугаалашкан. Ол айтырыг талазы-биле депутаттарның белеткел комиссиязының удуртукчузу, Националдар Совединиң Транспорт болгаш харылзаа талазы-биле комиссиязының кежигүнү Н. В. Черскийниң илеткелин, ССРЭ-ниң орук харылзаа министриниң бирги ораланчызы Н. А. Гундобиниң болгаш ССРЭ-ниң Күрпланының транспорт нилдизиниң начальниги В. Е. Бирюковтуң илеткелдерин дыңнаан.

Комиссияларның кежигүннери—депутаттар чугаалашкан айтырыг талазы-биле доктаалды хүлээп ап, чүүктер сөөртүлгезинге улус ажыл-агыйының хереглелдерин хандырып турарында, транспорт херекселдерин, ылаңгыя шимчээр составты ажыглап турарында четпестерни чайладырынче, демир-орук транспортунуң материал-техниктиг базазын улам ыңай быжыглаарынче угланган тодарай сүмелерни ында көрген.

(СЭТА).

Партийжи амыдырал: отчёттар болгаш соңгулдалар

ОРГАНИЗАСТЫГ БЕДИК ДЕҢНЕЛГЕ

Ак-Довурак хоорайнын партия организацияларынын партболуктерине, цехтерде парторганизацияларга отчет-соңгулдалыг хураллар сентябрь айда-ла доозулган. Барык-ла хурал бурузу коллективтин мурнунда салынган ажылагыйжы болгаш политиктиг сорулгаларны шиитпирлээринге оларнын ролюнун улгаткаанын көргүскен, организас болгаш идей талазы-биле бедик деңнелге болгулаан.

Арыглал фабриказында парторганизацияның партболуктери отчёттуг үениң дургузунда эки дуржулганы чедип алган. Ылангыя бедик сорттуг чиг-эт арыглаар цехте Б. А. Блум удурткан партболук өскелерден эн-не дээре ажылдаан. Ол цехтың коллективи партияның XXV съездизин төлептиг уткуур дугайында СЭКП Төп Комитединиң доклады-биле танышкаш, сорттуг даг-дүгү бүдүрериниң чыл планын октябрь 1-ге чедир күүседирин хүлээнген. Ында партболуктүн, коммунистернин болгаш бүгү ажылчыннарның деминг ажылының түннелинде цехтың коллективи ол хүлээлгезин аазаан хуусаазындан бир хонук арте күүседипкен. А Сагит Гайдулиннин удурткан өскелери беш чыл планын сентябрь 12-де, Саая Төлээнин өскелери — сентябрь 29-та күүсеткен. Ам ол өскелеглер 1976 чылдың үлүүнде ажылдап турар. Оларның чедишкинин партболуктүн отчет-соңгулдалыг хуралынга илеткелчи-даа, санал берген коммунистердаа демдеглеп турган.

Бедик сорттуг даг-дүгү арыглаар цехте ажергетик Геннадий Гоманченко — күш-ажылга ынак, эш-өөрүнге өөлдек болгаш сөзүн өөлеп шыдаар коммунистернин бирээзи. Ол күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер талазы-биле өлүүн хөй чогаалыкчы саналдарның автору. Цехтың коммунистери ону партболуктүн организакчызынга соңгуп алганнар.

Партболуктүн отчет-соңгулдалыг хуралынга 21 кежигүннүн 17-зи олурушкан. А. С. Курлянов, В. И. Колосов болгаш өске-даа санал берген коммунистер эш хуузунун судунун даргазы Анфиса Вострикова, дежурный электрослесарь Оолак Доокур ышкаш коммунистерниң хөй-ниити ажылынга идепкейлиин дем-деглеп турганнар.

№ 42 тудуг эргелелинде Күжүгет Алдын-оол удурткан партболук база багай эвес ажылдаан. Ол партболуктүн коммунистери коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары болбушаан, барык-ла шуптузу ажыл-иштин кол-кол харыысалгалыг участоктарын удуртып турар. Ында Тыва АССР-нин алдарлыг тудугжузу, Күш-ажылчы алдар орденнин эдилекчизи Салчак Кара-оолдун удурткан дашчылар бригадазы социалистиг чарыштын мурнуку одуруун эдевишаан. Ол бригада өткен айда тудуг-монтаж ажылдарының планын 114,6 хуу күүсеткен. Оон дараазында черни тудугла хөөчүн коммунист Ооржак Комбуй-оолдун бригадазы өөлеп турар. Ол партболуктүн коммунистери Күжүгет Алдын-оолду партболук организакчызынга соңгуп, аная улуг идегелди көргүскеннер.

Ак-Довурак хоорайда сес партболук бар. Отчет-соңгулдалыг хуралларга соңгуттурган сес партболук организакчызының бежи—ортумак, ийизи—тускай ортумак, бирээзи — доспаан ортумак өртемниг. Оларның шуптузу боттарының өртемин, мергежилин болгаш политиктиг билиин белдип турарлар. Ындыг болганда олар өөрүнүн идегелин күүседип, партболуктүн ажылын улам-на экижидип шыдаар даарзинге бүзүреп болур.

Партболуктерниң отчет-соңгулдалыг хуралларынга санал берген коммунистер илереттинген четшестерни шынгыы шүүмчүлээннер. Олар арыглал фабриказында партия организациязының, «Тыва даг-дүгү тудуг» тудуг эргелелинде, № 42 тудуг эргелелинде партбюроларының ол черлерде партболуктерни кошкак удуртып турарын база чугаалап турганнар.

Хоорайның бүгү партболуктерине отчет-соңгулдалыг хуралдар өткен соонда партболуктер организакчыларының бир хүнүн семинарын организастап өткүрген. Ам партболуктер СЭКП-нин XXV съездизинге төлептиг ужуражыр сорулганы салгаш, бүгү талабиле шудургу ажылдап киришкеннер.

Д. ОДАК-ООЛ.

«Тыва даг-дүгү тудуг» тудуг эргелелинде парткомнуң инструктору.

Мал семиртир шөлде

Бо совхозта малдың интенсивтиг семиртилгезин организастаары хүнүнүң бир чугула айтырыы апарган. Мал азыраар тускай шөлдү өткен чылдың күзүнүнде тутукан. Амгы үеде ында алды айдан чээрби ай чедир назылыг бызааларны, молдургаларны азыралда тургускан. Ол шөлдүн тудугсууру Туран сүт-бараан фермазы-биле кожа чаптыла берген. Бо дээрге партиянын XXIV съездизинин шиитпирлерин боттандырбышаан, тоску беш чылда кылдынган ажылдарның бирээзи.

— Совхозтуң мал азыраар шөлүнүң чем баазазын быжыглаар дээш боттуг хемчеглерни ап турар бис — деп, «Кызыл тараачын» совхозта партком секретары эш Лебедев чугаалады.

Бо кышка бүгү талалыг белеткенмишаан, 1200 тонна бөдүүн чемни малга хээндектеп, термохимиктиг арга-биле болбаазырадып бээр дээш сөөртүп алган. Ол ышкаш 1000 тонна силосту бо чылын салган.

Бо шөлде долу рационнут чемнер белеткээр цехти тутукаш, өткен чылдың төнчүзүнде ажылдадып эгелээн. Оон ниити өртээ 75 мүн рубль турда, 64 мүн рубльди чарыгдаан. Үнген чарыгдалдар барык чыл хире үе иштинде бүрүн эгиттинген. Бо хүннерде ында концентраттарны болгаш чарбаны болбаазыраткаш, холуксаалыг хоолулут чемнерни белеткен турар. Оон ыңай бөдүүн чемнерни, хамыктың мурнунда саваңны хээндектээш, ылбырадыр хайындырып, термохимиктиг арга-биле болбаазырадыр ажылдың эки дуржулгазы чедип алдынган.

Мал чемин хээндектеп, ылбырадып турган оон хоолулут шынарын бедиткен ол чемнер-биле малды тургузу азыраары экономика талазы-биле улуг ажыктыг болуп турарын баштайгы чылдың дуржулгазы көргүскен. Бөдүүн чемнерниң курлавырын долузу-биле ажыглаар арганы берген. Азыралда малдың продуктулуу бедип турар.

Партком секретары эш Лебедевтиң чугаазы-биле алырга, бир хар сес ай чедир назылыг мыйыстыг аныяк бода малдың немелде деңзизи хөнукта 850—900 грамм чедип турар. А бир баштың дириг деңзизи 380—400 кг. Ынчангаш бо бүгү оларны семиртир азыраарынга үнген чарыгдалды бүрүүнүн-биле дуглап, совхозка биче эвес орулганы берип турар.

Баглавайн азыраар арганы ажыглап, чемгерилге, сүттарылга ышкаш ажылдарны механизастааны күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өлүн бедиткен. Амгы үеде ында 1200 баш малды азыраарында чүгле 6 кижи ажылдап турар.

Тыванын бо хоочун совхозу тоску беш чылда күрүнеге 3314 тонна эт садар планың амгы үеде 3134 тонна кылдыр күүседеткен. Беш чылда плаңдан ажар 887 тонна сүттү, 2,6 тонна дүктү күрүнеге дужаган. Ол чедишкиннер болза күш-ажылдың мурнакчы арга-методун, эртемниг чедишкиннерин ажыглааныныңа, ажылдың депшилгелиг аргазын пептередир дээш ажыл-ишчилериниң күжедишкинниг чарыжының түннелинде чедип алдынган.

Мал чемин камналгалыг болгаш шын чарыгдаар сорулга-биле ферма бүрүүнге мал чемин белеткээр цехти тудар талазы-биле ажылды совхозта чорудуп турар.

В. МААДЫР

Бин-Хем район.

БЕДИК ШЫНАР ДЭЭШ

Продукцияның шынарын бедилериниң айтырыы бүгүнгинниң кичээнгейиниң төвүнде туруп турар. Шынарны бедидери дээрге-ле ниитилет бүдүрүлгезиниң ажыктыын бедилериниң чугула факторларының бирээзи болур. Продукцияның шынарын бедилерин чедип ап тургаш, оон сорттарының болгаш хемчеңнериниң талазы-биле стандарттарга дүүшкек бедик көргүзүглерни чедип алган бүдүрүлге оон ачызында арыг орулганы ап турар, бүдүрүлгениң ажыктыы-даа бедиир. Шынарны экижидериниң талазы-биле чугула бүдүрүлгечи айтырыг «Тыва көдээ тудуг» трестиң Шуурмакта тудуг ыяжы белеткээр пунктузунда канчаар тургустунганын сонуурган көрөзлиңер. Бо участоктуң удуртукчулары продукцияны эки шынарлыг кылдыр белеткеп үндүреринче сагыш салып, ынна идиглиг болурунга дузалар чүүл болур кадрларның өредилгезин организастаарынче багай сагыш салып турар. Продукция белеткээриниң дешилгелиг технологиязын ажыглаарынче кичээнгейин угландыр келген. Шынарны бедиргенче утланган тайылбыр ажылдарын ажылчыннар ортузунга калбартпайн турар. Ол бүгү ап чорудар хемчегериниң орнунга үрдүнчек, мege саннар бижип, продукцияның сорттарын ыначар «бедилериниче» сагыш салып турар апарган.

Тудуг ыяжы белеткээр пунктуда материалдар чок дээр бодал кымныңда бызынга кирбее ужурлуг. Ажылдаар кижилер база четчир. Ол хирезинде мында инженер-техниктиг ажылдакылар продукцияның шынарын белдериниң айтырын холга алырын колдуунда утканнар. Аная стандарттар талазы-биле чамдык ыналдалар чорудуп турувуста бажың шалаалар рейкаларда деп-дескя эвес хажыдыышкынар бар болган. Оон дооразы стандарттар негелдезинте дүүшпес, 4 мм четпес болду. Ол манзаларны кургатпаан өл ыштан дилип каанындан чиңгелей бергилээн. Соңгалар чаактарында шарнир демирлер кылбаан. Чамдык чаактарда ол бар-даа болза, быжыглай эзериптер эзриилдери чок болгулаан. Рамаларда бажыңче атаар кинрер форточкалар дерилгелери база чок.

Чазап кылган кылыгларны маркалаваан. Оон өске-даа хевирлиг хажыдыышкынар бар. Бажың соңгаларының чаактарын ажык, чалдагай черлерде чыып каан чыгыдаар. Ынчангаш оларның хөй кезии өл-шыктан хажып калган. Белен продукция шыгжаар складты долдур хуу кижилериниң мотоциклдерин суп каан. Өл ыштан кылган соңга чаактары ыргак-дагыр кылдыр хажый бергилээн. Материалдар сайгарылгазының фактураларын көөрге, бүгү-ле кылдынган продукциялар бирги-ийги сорттарны кылдыр сайгартынгылаан.

Херек кырында дилиг материалдарының 50 хуузу бирги, ийги сорттуу болган. Артканнары колдуунда үшкү, дөрткү сорттуу болуп үнген. Олар бо соңгу сорттарның тудуг материалдарын бедик сорттарны кылдыр саналаш, улуг өртөкке салып турар-дыр.

Бо бүдүрүлгениң удуртукчулары, инженер-техниктиг ажылдакылары продукцияның шынарын бедилерин чедип алыр дээш ажылчыннар ортузунга социалистиг чарышты калбартпайн келген. Оон ужурунда шынар дугайында кол айтырыг шүүт уттундурган. Бо участоктуң ажылдакылары, ажылчыннар-даа стандарттар болгаш бүдүрер продукцияга хамаарыштыр техниктиг негелделер дугайында чүү-даа чугаалавайн турарлар. Үк участок азы пункт дижик, күрүне организациязы болганда. Күрүне стандарттарының негелделерин шынгыы сагыыр ужурлуг. Стандартизация болза үстүүр бүдүрүлгезиниң кажан-даа хажытпас ужурлуг хоойлузу болур.

Бо коллективте экономиктиг ажыл багай деңнелде тургустунган. Бир эвес бо ажыл эки деңнелге тургустунган турган болза, өртек-үнелер улгаттырышкынары, ажыр-соора саанашкынаар турбас ужурлуг. Документилерин бижип, саналгаларны кылырында, санфактыларда карышкактар илереэн. Дилиг материалдарының өртек-үнезин оон сортуудан, шынарындан тодаран үнер ужурлуг. Материалдарның узуну, чиңгезин, кандыызы-даа фактурага кирер бижиттинген турар болгай. План кылдызының ажылдакчылары ол негелделерни чедир кылбайн турар.

Шуурмактың ыяш белеткээр пунктузунда дилиг материалдарының өртөөн прейскурантыларда айытканын шиңгыы сагыыйн, барык үүгле ону чижеглеп ап турар чаңчыл бар. Ынчаар туразында кылыр чоруктуң ужурунда калбаа 22 мм манзалар 25 мм манзалар орнунга саттынган. Ынчан бистиң үүгле хынаанывыс 22 кубометр дилиг материалдарының өртөөниң ылгалы 400 рубль чеде берген. Ол ышкаш чуга манзаларның, шала кылыр манзаларның өртектерин база улгаттыр саткылаан. Ынчангаш сентябрьның он хонунда безин бо пункт хереглекчилерден 1382 рубльди артыкка алган.

Ол тресте экономистер, бүдүрүлге лабораториязының ажылдакчылары дээш оон-даа өске тускай эртемниглер тудуг организацияларына хынаалдарны чорудуп, ындыг частыгларны баш бурунгаар болдурбазын чедип алыры чугула.

Ол ыяш пунктузунда шынар талазы-биле хажыдыышкынар коллективтиг чедип алган күш-ажылчы чедишкиннерин балай базып шыдаавас-ла харыы. Бо күш-ажылчы коллективтиг кижилери тос айларда ниити продукция бүдүрериниң планын ажыр күүсеткен. Бүдүрүлгениң ажыл-ишчилери сан сүрбейн, бедик шынарлыг продукцияны бүдүрүп үндүреринче улуг кичээнгей салыры, ону чедип алырда шынар дээш социалистиг чарышты бригаалар аразында калбартыры негеттинип турар.

Г. ТУТЫНИНА.

Тыва АССР-ниң стандарттар лабораториязында киллис эргелекчизи.

ДНЕПРОПЕТРОВСК ОБЛАСТЬ. «СЭКП-ниң XXV съездизинге — 25 шалыпчы декадаларны» деп ыыгырыг-биле «Криворожсталь» металлургия заводунуң мартен цегиниң ийи ванналыг агрегадының иң эзилдиринчилери ажылдап турарлар. Коллектив бодунуң шиитпирин чедишкинниг күүседип турар. Эртөн декадалар бүрүзүнде-ле металлургтар хүлээлгезинден ажыр 50 ажыг тонна каңны бергеннер.

ЧУРУКТА: күш-ажылчы эзлчегниң соонда мартен цегиниң ажылчыннары.

А. ЗАПАРАНЫҢ фотозу.

(СЭТА-ныҢ фотохрониказы).

„Малчынның" малчыннарында

Мөңгүн-Тайга районнуң «Малчын» колхозу мал ажылдыг. Чоокта чаа колхоз баштаар чери, колхозтуң профэвилел организациязы малчыннар ортузунда социалистиг чарыштарның түүнелин чугаалажып көргөн. Эртөн чылдың тос айлары-биле деңзиэргe бо үеге чедир мал ажылында өзүлделер, чамдык чедишкиннер бар.

Колхозтуң № 1 хойжу бригадазы (бригадири Салчак Хаттыг-оол, мал эмчизи Кара-оол Суван) ниити хой бажы өстүрер планын 104,5 хуу, Тоолайлыгның өшкү бригадазы (бригадири Нуржут Кара-оол, мал эмчизи Достаң Дайынчы) 3454 өшкү өстүрер тургаш, 3590 баш чедир өстүргеш, планын 103,9 хуу, а комсомолчу-аныяктарның № 3 хойжу бригадазы (бригадири Александр Кара-оол, мал эмчизи Шугуур Сарыг-оол) 6647 баш хой өстүрер тургаш, 7236 чедир өстүргеш, планын 108,8 хуу күүсеткен. Ол-ла бригада 100 баш төрүүр хойга онаштыр 93 хураганны камгалаан алган, хойжу бригадалар аразында социалистиг чарышка бирги черни алганнар.

Колхозтуң малчыннарының иштиндеп мал ажылын эртемге үндезилеп чорудар, оон баш санын өстүрүп, продуктулуг чоруун бедидер дээш Бүгүүвиледдиң социалистиг чарыжынга идепкейлиг киржип, тоску беш чылдың доозукчу чылында алган социалистиг хүлээлгелерин чедишкиннинг күүседип турар мурнакчы малчыннарның саны чылдан чылче ковүдеп турар.

Каш чыл бурунгаар ук черниң байдалынга дүүштүр төрүүр 100 хойдан 85—90 хураган алган малчыннарның көргүзүүн эки деп санап турган болза, бо чылдың үшкү кварталының түүнелі-биле 95-тей 110 баш чедир хураганнар алган малчыннарның саны 27 четкен.

Мурнуку чылдардан бээр мал ажылынга доктаамал эки ажылдан келген, колхозтуң сураглыг хойжулары Донгак Биче-оол, Дыртыына Биче-оол олар 100 баш хойга онаштыр 106 хураганнарны, Тейнин Дамдын, Салчак Хунан-Кара, Борарган Каң-оол, Уелуун Когел олар 101 хураганны, Салчак Хардыг-оол 110, Саая Оойлу 103 хураганнарны тустузунда доруктурүп өстүргеннер. Өшкү кадарчылары Хомушку Дүмей-оол 93, Чымыр-оол Дадар-оол 90 аныяктары төрүүр чүс өшкүге онаштыр өстүрүп алганнар.

Мал ажылының мурнакчыларының чыл бүрүде ковүдеп, көргүзүглериниң өзүп турары, мал ажылын хогөөдер талазы-биле мурнакчы дуржулганы улам нептередирин, база ледир ажыглаттынмайн турар чамдык курлавырларны чеп ажылган турарын херечилеп турар. Мурнакчыларының ажылының дуржулгазын малчыннар ортузунга нептередип тадрыын, социалистиг чарыштың дээштинин чедип алыры дээш колхоз баштаар черинин, тускай эртемниглериниң, бригадирлериниң ам-даа шудургу ажылдаары негеттинин турар.

Бо хүннерде колхозтуң мурнунда чугула сорулга—кыштаглаашкынга организастыг белеткенири. Агаар-бойдустуң ширинин байдалы, октябрь айның эгезинде-ле кылынмады чаапкан хар кыштаглаашкынче далаштырын келген. Бо хүннерге чедир колхозтуң он сес хойжу доданнары, 5 сарлык надарчылары чылыг кыштагларда барын хонгулаан.

Колхоз бо чылын 723 тонна сигенни, 242 тонна көк суланы мал чеминге кезин белеткээн. Тес-Хем районнуң девизиэ-биле бүгү чонну чалгынналдырар, чагай ат-алдары-биле төлептиг салгалды өстүрер сорулгалыглар. Ону боттандырар төлээде, хереэженнериниң иштиндаа, политиктиг-даа билиин бедидер, маңаа өөредилгениң бүгү хевирлерин, аргаларын ажыглаар, оларга таарымчалыг байдалды тургузар аппар.

Эргиниң артымышкынарын кээриинден ситеп кезер бригада мал чеми белеткээрин амдаа уламчылап турар. Малдың баш санын өстүрери, оон продуктулуун ковүдедири колхозта пинтизи-биле куду деңнелде болуп артыышаан. Хойну тарып боозадыры колхозта кошкак тургустунган. Бо чылын тарып боозадыр ужурлуг 800 баш хой тарып боозадылга эртөөн. Эртөн чылдың бо үеэнге деңзиэргe улуг-даа, малдың чаш төлүнүн-даа ыяы-бүрү чылдагааннар-биле өлүп хораар чоруу эвээжеэн. А № 4 хойжу бригадада малдың өлүп хораар чоруу харын-даа ковүдеп турар.

Колхоз бо чылын бир хойдан чүгле 1,127 кг, бир өшкүден 600 грамм дүк кыргын алган, а дүк планын чүгле чеди малчын күүсеткен.

Бо чорук колхоз баштаар черин удуртулганы ам-даа кошкак тургусканын херечилеп турар. Тускай эртемниглерден негелдеп чедир тургуспазын, оларның ажылын хүн бүрү хынаан турбаан, тус-тус бригадирлериниң ажылынга боттуг удуртулганы бербейн келген.

Ч. МАНДЫЫНЧЫ.

Эртем-практиктиг конференция

АМЫДЫРАЛДЫҢ БҮГҮ ТАЛАЛАРЫНГА

Делегейниң хереэженнер чылынга турескаатканы эртем-практиктиг республика конференциязының ажылының ийги хүнү. Пленарлыг хуралга коммунизмнің идепкейлиг тургузукчулары — бистиң хереэженнериистиң төрээн Тываны чаартырынга кирип турар үлүүн, оларның чаагай ажылхеректериниң дугайында, республиканың моон соңгаарны чечектелишкини дээш ыыгыр ужурлуг сорулгаларын чугаалашкан.

Аян кирер каастаан улуг залда олуттарны сагыш-сеткили чаагай, ажылгыр-кежээ, буянныг, амыдыралга кезээде мурнуку одуруга чоруур кижилер — күш-ажылдың шалыпчылары, бистиң улузувустуң төлептиг кыстары — колхозчулар, ажылчыннар, совет интеллигенциязының төлээлери эзлепкен.

Конференцияның пленарлыг хуралын СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин ажыткаш, залда олурганнарга Делегейниң хереэженнер чылы-биле холбаштыр иэгиг байыр чедирген.

«СЭКП-ниң XXIV съездизинің шиитпирлери-биле холбаштыр коммунистиг тургузуушкунга хереэженнериниң ролю» деп илеткелди республиканың хереэженнер чөвүлелиниң даргазы, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Б. Ш. Долчаңмаа кылган.

— Каттышкан Нацилар Организациязының Хереэженнер чылы кылдыр чарлааны бо чыл бүгү делегейде деңзргенгандырары, боттарының чурттарының хөгжүлдезинге хереэженнерни калбаа-биле киириштирери, тайбыны, улустар аразынга найыралды болгаш кады ажылдажылганы быжыглаары дээш демиселдиң тугунун адаа-биле эртип турар — деп, оратор чугаазын эгелээн.

Улуг Октябрьның ачы-хавыязында ниитилелге хереэженкижиниң кандыг бедикче хөдурулгенин илеткелчи болгаш конференцияга үүве чугаалаан ораторлар тодаргай чижектер-биле бадыткан көргүскеннер.

Чурттуң амыдыралының бүгү талаларына хереэженнериниң киирип турар үлүү үнелеттинмес улуг. Совет хереэжен дээрге бедик медереллиг, эртем-билиглиг, сеткилиглиг таарышкан ажылдыг, бедик мергежилдиг специалист, хөй-ниитичи, кежик-чолдуг буянныг не, эриг бааргыг эш, чаныссыныш чок даймычы, патриот.

Эрге-шөлээ чок, үүс-үүс чылдарның дарлалынга эльскан чораан тыва хереэжен ам бодунуң Төрээн чурттунуң бүрүн эргелиг хамаатызы апарганы дээш, оон дугайында ада сагыш салып турар партиязынга, чазаанга хызыгаар чоң өөрүп четтириишкини илергейлеп чоруур.

Совет хереэженнериниң чогаадыкчы ёзу-биле ажылдаарынга, ажы-төлүү төлептиг кижизидериниге болгаш ниитилел амыдыралына улам идепкейлиг киржиринге таарымчалыг байдалды тургузар сорулганы СЭКП-ниң XXIV съездизи салган. Бистиң Тываныстың чижектери-ле ук сорулганың чедишкининг боттанып турарын көргүзүптер. Республиканың улус ажыл-агыйында ажылдап турарларның 48,9 хуузу (44 мүң хире) хереэженнер.

Бисте кайгамчык эрес-шуудургу, ажылынга бердинген хереэженнер хөй. Хойжу, хөй ургулгарлыг нелер Б. Давдаа, К. Сүге-Маадыр, саанчылар Т. Матина, Ч. Баткар, тудугжулар М. Васильева, Н. Оюн, ногаажы З. Толмачева, механизатор С. Дарый, мал эмчизи А. Серен, эмчи Т. Зверева, башкылар С. Тамдын-оол, артист К. Мунзук болгаш өскедаа чүс-чүс алдарлыг хереэженнериниң алы залга чоргаал-биле дыңналып турган.

Хереэженнериниң хөй-ниити идепкейин көдүрериниге, чогаадыкчы чоруун сайзырадырынга, уруг-дарыгны ыны кижизидериниге, политиктиг деңнелин бедидериниге партия, совет органнарның удуртулгазы-биле ажылдан турар чер-черде хереэженнер чөвүлелдери улуг рольду ойнап турар.

Ажылчы чоннарның боттывынгыр бо организациязы күш-ажылга, амыдырал-чуртталгага үлегерлиг болуру дээш социалистиг чарышты калбартыр, хереэжен чон ортузунга масса-политиктиг, организакчы ажылды чорудар талазы-биле чаагай дуржулганы мөңгүзээн.

Беш чыл планын чедишкиннинг күүсеткен, үени мурнаан чүс-чүс хереэженнер алыр бүрүзүнде бар. Оларның идепкейи, эгелекчи саналдары бистиң бурунгаар хөгжүлдевисти хандырып турар.

Төрээн чурт ажыл-ишчи хереэжен кижиниң чогаадыкчы өзүлдези, оон кадыы, билигмергежилин бедидери, күш-ажылын чиңгедири, солун болдуурары дээш хөй хемчегларни ап турар. Делегейниң хереэженнер чылында хереэженнериниң күш-ажыл камгалалын улам эжижидер, не, чашты камгалаар, күш-ажылды кадыкшыдар талазы-биле боттуг хемчегдер алдынганын облпрофөвүлелдиң даргазы Т. Ч. Норбу конференцияга илеткээн.

«Кижи болуру — чажыңдаа» деп үлегер чугаа бар. Ургуларны өг-бүлеге, школага кижизидериниг айтырыын Башкылар билии бедидер институтуң директору А. К. Ойдан-оол, аныяк кыстар ортузунга комсомол организацияларының чорудуп турар ажылының дуржулгазын ВЛКСМ обкомунуң бирги секретары А. А. Ромашов чугаалаан.

Республикада ургулар албан черлериниң четкизи калбарган. Бүгү-ниити ортумак өөредилгеже шилилгеде келген бис. Ынчалза-даа школа назыны четпээн ургулар албан черлери бисте чедишпес. Кызылда, Улуг-Хемде болгаш өске-даа районнарда дыка хөй ургулар ясли, садик барбайн турар. Ындыг болганда оларны школага белеткээри, кижизидери өг-бүлеге онаажын турар. Өг-бүлеге ургуларны педагогиканың, психологияның дүрүмнериге, негелделериге дүүштүр шын кижизидериге ада-нелерге боттуг дузаны чедирип болур. Бо талазы-биле педагогика темазынга лекциялар, семиннарлар, элээди ургуларны кичээнгейге, хайгаараалга хаара тудары чергелиг ажылдарны агитквартираларны дамчыштыр чорудуп болур.

Конференцияга МАР-ның Убса-Нур Завхан аймактарындан аалчылар келген. Убса-Нур аймактың Улангом хоорайда хереэженнер чөвүлелиниң даргазы Балжиннямык Мундуй, МАРН-ның Завхан аймкомнуң инструктору Пурэвжавын Нямсүрэн конференцияның киржикчилерин дамчыштыр Тываның хереэженнеринге ақы-дуңманың иэгиг байырын чедирип, турескаалдыг белектерин берген.

Бистиң улузувус СЭКП-ниң XXV съездизиниче уткуй чоруп орар. Чурттуң амыдыралынга ол улуг болуушкунну күш-ажылчы чедишкиннер-биле уткуур дээш хереэжен ишчилер соруқ кирген ажылдап турар.

Бистиң экономикавыстың болгаш культуравыстың хөгжүлдези шапкын темпизиг. Амгы деннел болза бүгү талага шынарны экижидериниң айтырыын кол үүл болдуруп турар. Чоокка чедир-ле көпкүн амыдыралдыг чораан-даа болзувусса, Коммунистиг партияның ленинчи национал политиказының ачызында сайыралдың маңында бис. Оон-биле холбаштыр ажылчы чоннуң мурнунда сорулгалар ондур улуг.

Амыдырада четшестерни чайладырынга хереэженнер улуг рольду ойнаар ужурлуг. Олар боттарының үлегер-чижээ-биле бүгү чонну чалгынналдырар, чагай ат-алдары-биле төлептиг салгалды өстүрер сорулгалыглар. Ону боттандырар төлээде, хереэженнериниң иштиндаа, политиктиг-даа билиин бедидер, маңаа өөредилгениң бүгү хевирлерин, аргаларын ажыглаар, оларга таарымчалыг байдалды тургузар аппар.

Эргиниң артымышкынарын ажып эртериниң айтырыын конференцияга чугаалашкан. Өг-бүлеге хереэжен кижини дорамчылаар, арага-дарыга хандыкшыыр болгаш өске-даа төлегелиг талаларны узуткаарынга чаа совет чаңчылдарны амыдыралга нептередири, ол ышкаш кижи бүгүдези-биле тускай, кичээнгейлиг кижизидилге ажылы, маңаа эргехоойлу пропагандазы, лекция, беседа, уран чүүлүүн өртөнелери-биле таарыштыр таныжылга, культураны бедидерин улуг рольду ойнаар. Маңаа хереэженнер чөвүлелдери, активчилер партия чыгыышкынының, экономиктиг партияның ленинчи национал политиказының ачызында сайыралдың маңында бис. Оон-биле холбаштыр ажылчы чоннуң мурнунда сорулгалар ондур улуг.

Амыдырада четшестерни чайладырынга хереэженнер улуг рольду ойнаар ужурлуг. Олар боттарының үлегер-чижээ-биле бүгү чонну чалгынналдырар, чагай ат-алдары-биле төлептиг салгалды өстүрер сорулгалыглар. Ону боттандырар төлээде, хереэженнериниң иштиндаа, политиктиг-даа билиин бедидер, маңаа өөредилгениң бүгү хевирлерин, аргаларын ажыглаар, оларга таарымчалыг байдалды тургузар аппар.

Эргиниң артымышкынарын ажып эртериниң айтырыын конференцияга чугаалашкан. Өг-бүлеге хереэжен кижини дорамчылаар, арага-дарыга хандыкшыыр болгаш өске-даа төлегелиг талаларны узуткаарынга чаа совет чаңчылдарны амыдыралга нептередири, ол ышкаш кижи бүгүдези-биле тускай, кичээнгейлиг кижизидилге ажылы, маңаа эргехоойлу пропагандазы, лекция, беседа, уран чүүлүүн өртөнелери-биле таарыштыр таныжылга, культураны бедидерин улуг рольду ойнаар. Маңаа хереэженнер чөвүлелдери, активчилер партия чыгыышкынының, экономиктиг партияның ленинчи национал политиказының ачызында сайыралдың маңында бис. Оон-биле холбаштыр ажылчы чоннуң мурнунда сорулгалар ондур улуг.

Чоннуң чурттап турар черниң айы-биле хереэженнер чөвүлелдериниң ажылының дуржулгазын, кижизидилге ажылынга оон үжүр-дузазын, не, чашты камгалаарының, медицина хандырылгазын экижидерин — ниитизи-биле хереэженнериниң бүгү талалыг сайыралын чедип алырының чугула айтырыглары конференция сайгарган.

Конференцияга СЭКП обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин чүве чугаалаан. Хереэженнериниң буянныг үүлезин ол үнелевишаан, сайыраңгай социалистиг ниитилелдиң бурунгаарлаашкынын хандыраарда, коммунистиг тургузуушкунуң чаа, нарын сорулгаларын шиитпирлээрде хереэженнериниң идепкейи, ролю бедиир дээрзин ол айыткан. Ургуларны төлептиг кижизидериниң, хереэженнериниң кадын камгалаарының, чурттакчылыг черлер чаагайжыдылгазын, ногаа өстүрерин, хереэженнериниң политиктиг деңнелин бедидерин ажылдың үре-түүнелдинин чедип алырын оратор онзалап демдеглээн.

Конференция тускай рекомендацияны хүлээп алган.

Идепкейлиг хөй-ниитиги хереэженнерге Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыы-биле хүндүлүг аттарны тыныскан шынызына бижикти, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Хүндүлел бижини тывыскан.

Ажылга, хөй-ниити давгалар күүседиринге идепкейлиг чоруу дээш дыка хөй мурнакчыларны республиканың хереэженнер чөвүлелиниң Хүндүлел бижинге киргеп. Дыка хөй хереэженнерни облпрофчөвүлелдиң хүндүлел бижини-биле болгаш белектер-биле шаннаан.

Ол-ла конференцияга ураншеверлериниң делегелгезинин түүнелин үндүргеп. Аная бирги черни Кызыл хоорайның хереэженнер чөвүлели алган.

М. СМИРНОВА.

СОВЕТ-ВЬЕТНАМ ДЕКЛАРАЦИЯ

(Улаҥчыы.-Этеҥ 1-ги арында).

ин болгаш коммунизмин тайбың ёзу-биле тургузарының чаяан эчис сорулгазы-биле каттышкан ийи чурттуң улустарының эң үнелиг кежин — ССРЭ-ниң болгаш Вьетнамның аразында бузулбас найыралды болгаш дайынчы сырый каттыжыышкынны моон соңгаар-даа бүгү хемчеглер-биле быжыглаарынга Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы болгаш Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязы бүрүн шинтпирлиглер.

Марксизм-ленинизмге болгаш пролетаржы интернационализмге шынчы Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы болгаш Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязы бүгү талалыг акы-дуңма кады ажылдажылганы улам ынай быжыглаарынче угланган могаг-шылаг чок küженишкиларлыг үндүрүп турар. Олар болза удуртукчу ажылдакчыларның ужуражышкынарын чорудуп, партия ажылдакчыларының делегацияларын бот-боттарынче чорутчуп, партийжи парлалга органнарының аразында холбааларны быжыглап турган, акы-дуңма харылзааларны моон соңгаар-даа ханыладыр, социализм болгаш коммунизм тургузуушкунунуң дуржулгазын солчурун бүгү хемчеглер-биле калбартырлар.

Талаларының кайызы-даа албан ёзузунуң делегацияларының болгаш күрүне ажылдакчыларының аян-чорук кылып солчурунга, ийи таланың харылзаалар айтырыгларының талазы-биле база кайызынга-даа сонуургалды боон турар делегей айтырыгларының талазы-биле доктаамал холбааларны тударынга болгаш санал-ошал солчурунга тускай төлөлекчилерни бот-боттарынче чорутчурунга идигни бээрлер.

Совет Эвилели болгаш ВДР болза ийи таланың-даа үнелезинге, социалистиг чурттарның хөй талалыг кады ажылдажылгазының хемчеглинге-даа экономиктиг болгаш әртем-техниктиг кады ажылдажылганы улам ынай хөгжүдеринге база сайзырааҥгайжыдарынга идигни бээрлер, аңаа болза улус ажыл-агый планнарын дүүштүрери, специалистерни чорудары, Вьетнамның экономиказының, әртеминиң техниказының, культуразының янзы-бүрү адырларынга национал кадрларны белеткээри база кирер.

Әртем, уран чүүл, культура, өөредилге, кадык камгалалы, парлалга, радио, телевидение, кино, туризм талазы-биле совет-вьетнам харылзааларның, ийи чурттуң хөй-нинти болгаш чогаадыкчы организацияларының аразында харылзааларның калбарышкынын бүгү тала-биле деткээн турар.

Ийи чазактарның аразында дугуржулгалар дүүштүр Совет Эвилели Вьетнамның үлетпүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезинге, оон иштинде Вьетнамның улус ажыл-агыйын 1976—1980 чылларда хөгжүдериниң планнарын боттандырарынга детхимчеи көргүскен турар. Совет Эвилела ол сорулга-биле Вьетнамга улус ажыл-агыйының элээн каш улуг объектилерни тударының техника-экономиктиг айтырыгларын өөренип хөөрүнге дуза көргүзер. Вьетнам улус-биле найыралды быжыглаарынче болдуңу өскерлиг чок угланышкынын база Вьетнамның даймына үрелген улус ажыл-агыйын долузу-биле катап тургузар болгаш ону улам ынай хөгжүдер сорулгалар-биле холбашкан соңгаарладышкын чок хереглелдерни барымдаалаш, СЭКП Төп Комитети болгаш ССРЭ-ниң чазаа Вьетнамның социалистиг индустриализациязын боттандырар, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин көдүрер болгаш 1976—1980 чылларда беш чыл планының хемчеэлинге чоңуң чаагай чорудун көдүрер сорулгага чиигеткен байдалдыг чөлинин вьетнам талага тыпсыр деп шинтпирин хүлээн алган. Ол чөлинин иштиндө энергетиканы, даг тывыжын, металлургияны, химияны, машина тудуушкунун болгаш үлетпүрүнүң өске-даа адырларын хөгжүдеринге, көдээ болгаш ыяш ажыл-агыйларын көдүреринге Вьетнамга техниктиг дуваны Совет Эвилели көргүзер болгаш 1976 чылда база келир беш чылда үлетпүрүнүң, тудугунуң болгаш көдээ ажыл-агыйның янзы-бүрү дерилгелерин, механизмнерин, транспорт хереклелдерин, металлды, нефть продуктуларын, хөвеин, азып-чем аймаан болгаш өскедаа бараанларны бээр.

Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының, Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның болгаш бүгү вьетнам улустуң өмүнээзинден ВДР-ниң партия-чазак делегациязы Коммунистиг партияга, ССРЭ-ниң чазаанга болгаш акы-дуңма совет улуска Вьетнамның улузунга оон империалистиг агрессорларга удурланышкын, төрээн чуртун камгалап алыры дээш дайынынга болгаш социализм тургузуушкунунуң хөрээнге көргүскен күүлүг деткимчези, аажок улуг, үнелиг болгаш ажыктыг дузаламчызы дээш сеткилиниң ханызындан өөрүп четтиргенин дамчыткан.

ВДР-ниң делегациязы экономиканы катап тургузарынга болгаш хөгжүдеринге, бүгү чуртка социализм тургузар сорулгага вьетнам улуска көргүскен турар деткимчеи болгаш ак сеткилдиг дузаламчыны база катап илергейлээн дээш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязына, ССРЭ-ниң чазаанга болгаш совет улуска изиг өөрүп четтиринин илергейлээн.

III.

Делегейде байдалдарының хөгжүлдези болза, делегейниң социалистиг системазының күүзүнүң чайгылыш чок өзүлдезинин болгаш оон делегейде болуушкуннарның чорудулгазынга салдарының өзүлдези-биле, капиталистиг чурттарның ажылчы чоннарының демиселинин чайгылыш чок көдүрүлүүшкүнү-биле, улустарның национал-хосталгалыг демиселинин калбарышкыны-биле тодараттынып турар. Бо революсчу үш агым капиталистиг системаның иинти кризизиниң улам ынай чидириниринге дөгүм боон турар.

Делегейде күүтериниң деңзигүүрүнүң социализмге ажыктыг кылдыр иинти өскерилгезинин, социалистиг чурттарның туруштуг күжениишкиннериниң, бүгү депшилгелиг болгаш тайбыңга ынакшылдыг күүтериниң идепкейлиг хөделишкиннериниң салдары-биле дайынның болгаш империалистиг агрессияның күүтериниң туружу дыка кошкаш, бо чорук тайбыңны болгаш улустарының айыыл чок чорудун быжыглаарынга улам-на тазырымчалыг байдалдарны тургузуп турар.

Азия дипке тайбыңның быжыг үндезиннерин тургузарынга вьетнам улустуң тиилелгези, а ол ышкаш Лаостуң болгаш Камбоджаның патриоттарының тиилелгези чугула салышкын болган, ол чорук Индий-Кытат чартык ортулукка байдалды үндезини-биле өскертириниге, ол девискээрге империализмниң болгаш неоколониализмниң политиказының үндезиннерин турулдурарына чедиргеи. Вьетнамның, Лаостуң болгаш Камбоджаның улустарының тиилелгези империализмге удур болгаш девшилгелиг күүтериниң туруштарының улам ынай быжыгарынга дөгүм болган, улустарның хостуг, хамаарышпас хөгжүлдезинге база тайбыңга эргелериниң бадыткаашкынны дээш демиселге шылгарааҥгай салышкын болган. Ол тиилелгелер болза национал хосталга күүтери биле социализмниң күүтериниң аразында дайынчы эвилелдиң аштырбас күүлүүн бүзүрелдин-биле көргүскен.

Совет Эвилели болгаш Вьетнам империалистиг агрессияның кандыг-даа оралдажышкыннарын, ол хаяа-даа боон турар болза, а ол ышкаш империалистиг агрессия белүктериниң кижи төрелгетинин делегейнин дүшкүүрүг чорудун чидигленди-рериниче, дайын бизениче база катап чыгаар дээн кандыг-даа оралдажышкынныр шинтпирлин-биле бүрүү шаан тур. Олар тайбыңны быжыглаары дээш, маргылдааларны болган чорудээлерни албадалдын болгаш күш ажыглаарының арга-зы-биле шинтпирлээриниден ойталаарына, бүгү күүтеринин чүрт девискээриниң бүдүн турарын болгаш бүүн эргелерин шыңгыы хүндүлээриниге, иштики херектериниге холгаарлашпазынга, улустарның аразынга ёзулуг деҥ эргелиг болгаш үре-түңнелдиг кады ажылдажылгага үндезилээн делегей харылзааларын хөгжүдери дээш туружу турар.

Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязы болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың чазаа СЭКП Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың тайбың кожа-хелбээ догуунаашкының ленинчи принциптерин амыдыралга боттандырарынче, национал хосталга болгаш социал дешилге дээш, бүүнинти тайбыңны болгаш улустарның айыыл чок чоруун бүгү тала-биле быжыглаарынче, чавырлышкынны дедир эглиш дивес болдуварынче угландырган дештыкы политиктиг ажылчорудулгазын деткип турарының дугайын меделгел тур.

Ийи тала Европаның социалистиг чурттарының Европа дипке тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаар дээш демиселинге улуг чедиишкиннериниге байыр чедирип турар болгаш Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле бо чылдың чайынында Варшава Керээзиниң киржиккилери чурттарының инициативазы-биле болган болгаш эки түңнелдерлиг доозулган Чөвүлел хурал Европада байдалга чугула үжүр-дузалыг деп демдеглеп тур. Социалистиг чурттарның хамгаалыр аргаларын сокса чок быжыглаары Европага тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту хандырарының хөрээнге чугула рольдү ойнаар деп ийи тала санап турар.

СЭКП болгаш Совет чазак болза Вьетнам Демократтыг Республика империализмге удур бүгү демиселчилериниң бедик болгаш чөптүг алдар-хүндүлелинге эдилеп турар деп сеткил ханыышкын-биле демдеглеп тур. Ийи тала Мурнуу-Чөөн Азияның улустарының тайбың хамаарышпас чорукту-ның болгаш ол девискээрниң күүтелериниң аразында кады ажылдажылганың байдалдарына чурттаарынче чүткүлүн бүрүү-биле деткип, ол девискээрниң херектериниге даштыкы холгаарлаашкынга удур. АКШ-тың шеригнерин оон үндүрери болгаш оок шериг базаларын узуткаары дээш туружу турар.

Совет Эвилели болгаш Вьетнам Демократтыг Республика хөгжүп турар чурттар-биле найыралчы харылзааларын быжыглаарынче бодунуң өскерлиш чок чүткүлүн бадыткап тур. Азияның, Африканың болгаш Латин Американың күүтелериниң, блоктарга каттышпаан чурттарның базымчаның болгаш дарлалдың бүгү хевирлериниге удур, империализмге, колониализмге болгаш неоколониализмге удур демиселин, политиктиг болгаш экономиктиг хамаарышпас чорук дээш, тайбың, демократия болгаш социал дешилге дээш оларның демиселин моон соңгаар-даа деткиириниге белеиин ийи тала меделгел тур.

Ийи тала Лаостуң улузунуң төөгүлүг тиилелгезинге изиг байырны чедирин турар болган ол чуртта дешилгелиг чорудулгаларның чедиишкиниг хөгжүлдезинге сеткил ханыышкынын илергейлеп тур. Олар лаос улустуң Улусчу-революстуг партиязының база Патриотчу фронтунуң удуртулгазы-биле бодунуң чуртун ёзулуг хамаарышпас, тайбын, демократтыг, чаңгыс ада болган чечектелин турар күүне болдурар дээш демиселинге эп-сеткилин каттыштырып турар. ССРЭ болгаш ВДР Лаостуң улузунуң боттарының үндезин күзелчүткүлдерин боттандырар талазы-биле күжениишкиннериниге эргежок чугула деткимчеи болгаш дузаламчыны моон соңгаар-даа көргүзер.

Империализмге болгаш иштики реакцияның күүтериниге удур демиселге кайгамчыктыг тиилелгени чедип алган, бодунуң чуртунга чаа амыдырал тургузуушкунунче — хамаарышпас, тайбың, демократтыг болгаш чечектелин турар Камбоджаны тургузарынче кирипкен камбоджа улус-биле боттарының сагыш-сеткил каттыштырып турарының дугайын совет болгаш вьетнам талалар меделгел турар. ССРЭ биле ВДР Камбоджа-биле найыралдың болгаш бүгү талалыг кады ажылдажылганың харылзааларын моон соңгаар-даа быжыглаар болгаш хөгжүдер деп шинтпирлээн.

ССРЭ биле ВДР Азияда болгаш бүгү делегейде тургуступ-ган чаа байдалга дүүштүр Корей чартык ортулукка быжыг тайбыңны тургузарынга, Кореяны тайбың каттыштырарынга идепкейлиг күжениишкиннер эргежок чугула деп санап турар. Көрей улустуң иштики херектериниге киржирин соксадыры, бүгү дештыкы шеригнерин Мурнуу Кореядан үндүрери болгаш, тайбың хөрээнин чарары ол сорулгаларга дүүшкен турар ийик.

Ийи талалар Чоокку Чөөн чүкте айылдыг байдал мурнуку хевээр артыкан деп демдеглеп турар. Израильдин 1967 чылда эжелеп алган бүгү арэб девискээрлериниден шеригнерни үндүрериниге, Палестинаның араб улузукуң дурум ёзугаар эргелерин, оон тускай күүне тургузар эргезин хинриштирбишаан, кандыгарынга, Чоокку Чөөн чүктүң бүгү чурттарының тускай догуунаар болгаш хамаарышпас хөгжүүр эргезин магадылаарынга үндезилээш, Чоокку Чөөн чүкке ол девискээрниң бүгү күүтелериниң эргеажыктарынга дүүштүр чөптүг болгаш быжыг тайбыңны тургузуп болур дээрзинге олар ханызы-биле бүзүреп турар.

Бозунуң чуртунуң демократтыг хөгжүлдези дээш, бодунуң мурнунда салдыган политиктиг, экономиктиг болгаш социал айтырыгларны шинтпирлээри дээш Португалияның дешилгелиг күүтериниң демиселин ССРЭ биле ВДР шинтпирлиг деткип турар. Португалияның чазаанга болгаш ёзулуг патриоттарынга күш дөгөөр, португал улусту бодунуң шилин алганы хостуг хөгжүлдениң оруудан ойталаарынче албадаар дээш таштыкы күүтериниң болгаш иштики реакцияның оралдажышкынарын ийи талалар кайызы-даа бүрүү шаан турар.

Совет болгаш вьетнам улустарының сагыш-сеткилин илереттиишаан. ССРЭ биле ВДР-ниң делегациялары Испанияның патриоттуг болгаш демократтыг күүтериниге удур франкисчи эрге-чагыргаларының шаажылаашкынынарын, террорун болгаш репрессияларын килеңнеп бүрүү шаан турар.

Совет Эвилели болгаш Вьетнам Демократтыг Республика чуртунга демократияны катап тургузары дээш, фашистиг режимге удур эрес-маадырлыг демиселди ийрын байдалдарда чорудун турар чили патриоттар-биле бүрүн сагыш-сеткил каттыштырын турарының дугайын меделгеп турар. Чилиниң Коммунистиг партиязының Чиңгине секретары Луис Корваланы болгаш оон-даа өске чили политиктиг хоругдаттырганнарны доп-дораан хостаарын ийи талалар кайызы-даа негеп турар. Репрессиялар болгаш террор-даа, дештыкы деткимче болгаш дуза-даа Чилиде фашистиг режимни шуут бүүрап дүжериниен бөлгаш чоннуң киленнилен камгалап ап пыдзвас дээрзинге кандыг-даа чигзинг турбас.

Социалистиг чурттарның аразында чаңгыс эпти болгаш кады ажылдажылганы быжыглаары, акы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партияларының аразында сырый каттыжыышкынны күштелдирери, социалистиг система биле национал хосталга күүтериниң аразында эвилелди быжыктырары эмгы байдалларда өөза ужур-дузалыг дээрзинге ССРЭ биле ВДР бүзүрелдиг. Совет Эвилели болгаш Вьетнам Демократтыг Республика, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы болгаш Вьетнамның ажылчы чоннар партиязы марксизм-ленинизмниң, пролетар интернационализмниң болгаш улустарның национал-хосталгалыг демиселин детхиириниң принциптеринге боттарының бердингенинге үндезилээш, делегейниң бүгү дешилгелиг, тайбыңга ынакшылдыг болгаш антиимпериалистиг күүтерин бүгү талазы-биле сырый каттыштырарының хөрээнге боттарының салышкынын улам улгаттырар.

* * *

Тайбың, улустарның хамаарышпас чорук, демократия болгаш социализм дээш демиселдин иинти сорулгалары-биле каттышкан Совет Эвилели биле Вьетнамның аразында дайынчы эп-сеткил каттыштырылгазы болгаш акы-дуңма найыралды кезээ мөңгеде бүзүлбас болуп турар. Марксизм-ленинизмниң олум чок өөрединиге, пролетар интернационализмниң принциптеринге шынчы Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы биле Вьетнамның ажылчы чоннар партиязы ийи чурттуң улустарының эргеажыктарына, социалистиг күүтелериниң чаңгыс эвин быжыглаарының эргеажыктарына, чер кырына тайбыңның болгаш социал дешилгениң эргеажыктарына дүүштүр совет-вьетнам бүгү талалыг кады ажылдажылганы хөгжүдеринге болгаш улам ханыладырынга эргежок чугула бүгү чүүлдерни моон соңгаар-даа кылыр апаар.

Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның делегациязының найыралчы аян-чорук Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы биле Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының аразында, Совет Эвилели биле Вьетнамның аразында улуг найыралды болгаш акы-дуңма кады ажылдажылганы быжыглаарынга чаа салышкын болган дээрзин ийи талалар кайызы-даа сеткил ханыышкын-биле демдеглеп турар.

ВДР-ниң партия-чазак делегациязы ССРЭ-ге аян-чорук кылыт чорун турар үеде Совет Эвилелиниң партиязының, чазааның болгаш улузунуң ол делегацияны чылыг, байырлыг хүлээн турганы дээш сеткилиниң ханызындан өөрүп четтирген.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чиңгине секретары
Л. БРЕЖНЕВ.

Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары.
ЛЕ ЗУАН.

Москва, 1975 чылдың октябрь 30.

КАДЫ КЫЛГАН ДЫҢНАДЫГ

СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң чазааның чалааны-биле 1975 чылдың октябрь 27-ден 31-ге чедир Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш ВДР-ниң чазааның делегациязы ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуан баштадыр Совет Эвилелинге албанның найыралды аян-чоруун кылып чораан.

ВАП-ниң болгаш ВДР-ниң чазааның делегациязы Москвада В. И. Ленинниң Мавзолейинге болгаш Билдинмес солдаттың хоорүнге чечектер салган.

Аян-чорук үезинде вьетнам делегация Москваның будүрүлге-техниктиг үчилишезинге чораан, Москвага аян-чорук кылган. Москваның ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниг автоматтыг шугумнар заводунга болган совет-вьетнам найыралы митингизинге киришкен. Бүгү черлерге маадырлыг вьетнам улус-биле совет кижилериниң бузулбас найыралының болгаш эп-сеткил каттыштырылгазының оскерилбес ханы илерелиниң демдээ болган чүректиг ханызындан акы-дуңмалышкы хүлээп алыышкынны маадырлыг Вьетнамның төлөэлеринге көргүскен.

ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуан СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев-биле ужурашкан болгаш беседа кылган. Аян-чорук үезинде совет удуртукчулар вьетнам делегацияның кежиүннери-биле чугаалажышкыннарны база чоруткан.

Эш-хуу ёзузунуң байдалында болгаш бот-боттарын долузу-биле билчириниң ёзузунда эрткен чугаалажышкыннар үезинде информациялар солчулгазы болган, келир беш чылда ССРЭ болгаш Вьетнамның аразынга янзы-бүрү талаларга кады ажылдажылганың эң чугула айтырыгларын, а ол ышкаш кайызынга-даа сонуургалдыг амгы үениң бүгү делегей амыдыралының чугула айтырыгларын чугаалажып көрген.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев болгаш ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуан акы-дуңмалышкы ийи партияның болгаш улустарның аразында бүгү талалыг харылзааларны ханыладырының, социализмни болгаш коммунизмни тургузарынга, тайбың, национал хамаарышпас чорук, демократия болгаш социализм дээш иинти демиселге оларның бот-боттарының аразында сырый хөделишкиннериниң утланышкынын тодаргайлаан Совет-вьетнам декларацияга ат салганнар.

Аян-чорук үезинде, Декларациядан ацыда: Вьетнам Демократтыг Республикага экономиктиг дузаламчы көргүзериниң дугайында Дугуржулгага база 1976—1980 чылларда ССРЭ-ниң болгаш ВДР-ниң улус ажыл-агый планнарының дүүштүрүлгезиниң түңнелдериниң дугайында Протоколга ат салган.

Чугаалажышкыннар үезинде Совет Эвилелиниң партия-чазак делегациязының Вьетнам Демократтыг Республикаже аян-чорук кылып баарының дугайында мурнунда чедип алдынган дугуржуушкунну бадыткаан. Аян-чоруктуң үезин дипломаттыг шугум-биле дугуржуп алыр.

СЭКП ТК-ның чалааны-биле ВАП ТК-ның Бирги секретары Ле Зуан кыска дыштанылга кылыры-биле Совет Эвилелинде артып калган.

ҮНҮШКЕ ҮНҮШТҮ НЕМЭЭЛ

Назыны ыкдыг-ла улуг эвесда болза, республиканың найысылалы—Кызыл Тывада хоочун хоорайларның бирээзи. 1964 чылда хоорай бодунуң бежен чылын демдеглээн болгай. Ынчан хоорайның хоочун чурттакчылары 1920—1930 чылларда Кызылдың кандыг турганын мынчаар сактып бижип турганнар:

«Чээрби, үжен чылдар үезинде Кызыл крыша чок бичии бажыңнарлыг, чавыс, шаараш херимнерлиг, суг узар «дуруваларлыг» худуктарлыг, тарымал ыяш чок бичии сууржуган турган... Оон кудумчуларына элезин дөвнер, дөс-дөс хараганнар, мозур даштар эмгежок турган. Чазап, чаагайжыткан кудумчу-даа чок...»

Хоорайны чаагайжыдар болгаш ногаанчылар талазы-биле дыка хөй ажылдар соолгу чылларда кыллынганын ам богун көрүп турар-дыр бис. «Найысылалывысты үлегерлиг сад-хоорай болдуравыс!» деп кыйгырыгны үндүрген соонда бизин дыка хөй чүүлдерни кызылчылар бүдүрген. Мурнунда «Элезининг» деп ады-биле бодун бадыткап чораан, ам Юрий Гагарин аттыг, Красноармейская, Рабочая кудумчулар каш-ла чыл мурнунда кандыг турганын хоорай чурттуглар эки билир. Ол кудумчулар ам үеде чаагайжыттынган, хоорайның үжүндүн бажынче өттүр үнген кудумчулар апарган. Оларның машина маңнаар, кижилер хылаштаар черлери асфальтылаттынган, тарымал ыяштарлыг болгаш газоннарлыг.

Ленин, Кочетов, Титов, Комсомольская, Шетинкин-Кравченко, Кызыл партизаннар, Октябрь, Интернационал кудумчулар болгаш өскелер-даа эки ногаанчыттынган, асфальтылаттынган, чаваш, чырык-биле хандыртынган. Улуг-Хем ол чарыында хоорайдан үнер орукту дургаар. Найырал кудумчунуң бажында аэропортче угландыр, барын талаже угландыр Элегес бээр орукта терек, хадык болгаш дыт тараан аллеялар шөйлүп чоруттахулаан. Бай-Хаак оруунда аллея салдынган. Оон аңгыда сөөлгү чылдарда хоорайга хаш он муң ыяштарны, үүс муң чыгыы чадаҥ үүштерни, хой муң чечектерни тарып олурткулаан. Чаа сквелер, шөллер, аллеялар, газоннар немешкен.

Хоорайны чаагайжыдар болгаш ногаанчылар талазы-биле чыл бүрүзүнүң часкы болгаш күскү үелериниде субботникте-ни, воскресниктерни массалыы-биле чорудары кызылчыларның чаагай чаңчылы апарган. Хоорай чаагайжыдылгазының болгаш ногаанчыдылгазының амгы айыг сентябрь 25-тен октябрь тоңчузүнге чедир чарлаан. Будүрүлге болгаш организация бүрүзүнге тодаргай планны болгаш даалганы бергеи, оларның ыяш, чадаҥ ыяш тарып олуртур болгаш белеткээр черлерин айтып бергеи, кудумчуларны, девискээрлерни аштап арыглаарының хуусаазын айткаан.

Ногаанчылыганың часкы, чайгы үезинде хоорай чурттакчыларының, коллективтерниң болгаш хөй-нинти организацияларының киржилгези-биле хөй ажылдар кылдынган. Оон иштинде 5130 ыяшты, 6800 дөс чадаҥ үүштерни тарып олурткан. Эмнелге хоорайжыгажының, «Сельхозтранс» автобаазазының, Автошколаның, № 16 уруглар садының, «Найырал» кинотеатрының, Геология экспедициязының коллективтери болгаш өскелер-даа планыг даалгаларын ажыр күүседип, эки ажылдаанар. Ынчалзажок чаагайжыдылга хөрээнче Агрохимлаборатория, Пассажирлер АТБ-зи, Чуртталга-коммунал ажыл-агый министерствозунуң АТБ-зи, КМК-62, ИХМ-ниң автобаазазы, сүт заводу, пиво заводу, эт комбинады, аэропорт, Садыг министерствозунуң автобаазазы, хоорайның күш-культура бажыңы, Зооветснаб, «Тудуг кезектер» комбинады ышкаш черлер кошкак кичээнгей салып келген.

Чаагайжыдылганың амгы айында Ыяш ажыл-агый эргелеи, облпрофчөвүлел, Рестребсоюзтуң баштаар черн, «Тыва тудуг» трест, хоорайның харылзаа белдири, вендспансер, Тыва электри четкилер эргелеи, «Сельхозтехниканың» республика каттыжыышкыны болгаш өске-даа. Ол ышкаш, ажылдарының хуусаазы узамдыкка, кудумчуларны чаазар, ыяштарны катап олуртур ажылдар чоруттунмайы турар. Харын-даа ол казып хаан черлерде көвүрүгжүгештер кылдынмаан, сагындырыг демдектер тургустунмаан боон турар.

Бо күзүн бис хорайның санитарлыг ашталгазы-биле кады ыяштар, чадаҥ үүштер тарып олуртурун чорудуп турар бис. Ынчангаш тарыыр ыяштарны ылап шилин алырынче кичээнгей салыры чугула. Бирги эвлечеге тарып олуртур кылдыр кадык ыяшты азы үүштү шилин алыр. Бир эвес дыт болза белии 2—2,5 метр, довурактыг дазылы 80х80 сантиметр, хадык болза белии 2 метр, довурактыг дазылы 60х60 сантиметр болур болза кончуг эки.

Л. НИКИФОРОВА.

Бот-оруга-чарылгалыг участоктуң чаагайжыдылга инспектору.

ЭВИЛЕЛДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

● Р С Ф С Р

Сыктывкар — Киров аразының автомагистралының чүс километр дурттуг участогунун тудугжуларынга эң берге болган орукту Күрүше комиссиязы ажыглалга «Эки» деп демдек-биле хүлээп алган. Сонгу чүктүн ырак тайгазының аразында малгаштыг тулааларны таварты ол орукту түткан. Объячево—Визинга аразының чаа асфальтылыг чазаглыг оруу Коми АССР-ниң эң улуг көдээ ажыл-агыйлыг дөрт районун идегелдиг тулуштуруп, кожалында область-биле харылзаазын экижиткен.

Ол орук чүктер дажыглаарынга эвээш эвес акша-хөрөнгилерни камнап алыр арганы бээр.

Беш чыл дургузунда республикада орук-тудугнун күүлүг базазы тургустунган: мурнуннагы чылдынга деңнеерге макаа кадыг шывыглыг оруктарны бүдүн чартык катап хөйну туткан.

Карелияда демир-орук станциязы Ледмозеро-биле Костомукшаны тудуштурар чаа автомобиль ооруун тулаазы, чалымнарны болгаш мөңге тайганы таварты кылын эгелээн. Дөрген километр орукту довурак-биле деңнеелдир төгерн доозулган, ынчангаш оруктун деп кезиин хуусаа бетинде кыганы ол.

Костомукша — шалыпчы тудугнун адрези. Ында демир рудалыг чер ажыттынган. Оон-биле кожа даг-руда арыглалының комбинациязы болгаш хоорайны тударын шинтпирээн. Чаа автомагистраль будүрүлгени тударынга ажыглаар чүүктерни чедирерин дүргедилир арганы бээр.

● Т А Д Ж И К И С Т А Н

Таджикистанның эң улуг суг ажыл-агый организациязы — «Яванводстрой» беш чыл планында көрдүнген ажылдарын бүгү хемчээлин хуусаа бетинде күүсеткен. 13 муң гектар черни суттарган болгаш сес муң гектар олар черлерни суг биле хандырган.

Шапкын агымныг Вахш хемнин шурап батканы Вахш болган Каратауг сыныныныың аразында суг мөөннелир белдирин таджик ирригаторлар туткан. Хемнин дүрген агымын доктаалыпкан 55 метр бедик даш плотинаны күүлүг чазылдырыг-биле делегей практиказында бир-ле дугаарында мында туткан. Ол чорук күрүнеин 27 миллион рубль акша-хөрөнгизин камнап алыр болгаш Яван база Обикиик шыныларында деңгемнерге ийи тоннель таварты суг аксын дүргеделир арганы берген.

Яван-Обикиктин суттарылга системазының тудуу-биле кады черлерни база шингээдип ап эгелээн. Кур черлерде хөвен үнүштери болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа үнелиг культуралары чечектелип келген. Таджикистанның мурнуу талазында суттарылгалыг чер ажылының чаа Яван районуу тыптып келген.

Хөвенни болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларын будүрүп турган, суттарылга системазының тудуунга үнген бүгү чарылдалын орнун ам безин тургузуп апкан.

Тудугнун баштайгы эвлечээн дооскан, «Яванводстройнун» коллективи даглар эдектериниче ажыл-ишчи халдаашкынны эгелээн. Олче суг бээри-биле насос станцияларын тудуп, суг мөөннелир черлерни кылын турар.

Кур черлерин комплекстиг шингээдип алырының дүрүлгазын ам республиканың өске-даа тудугларында калбаа-биле ажыглаан турар.

Беш чылдың эгезинден бээр Таджикистанга кандаачал 40 ажыг муң гектар черлерни суттарган.

● У К Р А И Н А

Горловканың «Стирол» дээр будүрүлге каттыжышкынында ажыглалда кирген күүгүр кислотазының цеги баштайгы продукциязын берген.

Цехтин бүгү дериглерин Польша Улус Республикадан алган. Будүрүлгенин ажылдарын автоматтыткан, агрегаттарны башкарарын төп пультадан бөттандырып турар. Цехтин төлевилел күүзүүн шингээдип аптарга, ол будүрүлгеге күүгүрүг кислотаны будүрери ийи ажыг катап көвүдээр.

● Б Е Л О Р У С С И Я

Барановичиниң сенаж суургалары кылыр комбинадының коллективи белоктуг концентрат белеткээриниң агрегаттарын будүрүп үндүреринче киирипкен. Оларны малды семирги азыраар улуг комплекстерге ажыглаар.

Арбайдан, минералдыг холуксаалардан, леп чемижиниден тургустунган холуксааны чаа агрегатче урупкар, ынчангаш бедик температуралыг 12 атмосфераның базыышкыны-биле сайызырады ажылдаар. Килограмм бүрүзүнде 600 грамм чедир протеин шингээлдиг концентрат оортан алдынар.

● Г Р У З И Я

Кутаисиниң Орджоникидзе аттыг автомобиль заводунда экономиктиг билиглер үндезиннерин өөренир талазы-биле школалар дыңнакчыларының саналдарының ачызында беш чылдың эгезинден бээр чартык миллион рубльди камнап алган. Экономиктиг өөредилгенин улуг ажыктыг болуп турары дээрге-де будүрүлгенин хүн бүрүдеги чугула сорулгалары-биле өөредилгенин сырый харылзаазының түңнели-дир.

Пропагандистерниң аразында — заводтуң, будүрүлге экономиказын тергиин эки билир эң улуг цехтериниң болгаш участоктарының удуртукчулары бар. Чамдык кичээлдерни эрттиреринге Кутаисиниң политехниктиг институдунуң эртемденнерин киириштирип турар. Куш-ажылдың будүрүкчүлүүн бедидериниң хууда болгаш бригадалар планнарын чогаадын турганда ажылчыннарга болгаш специалистерге пропагандистер дузалажы бээрлер. Экономиктиг билиглер школаларының дыңнакчылары шынар башкарарының системазын заводка пептередириниң, заводтуң иштики стандарттарын күүтүг болдуруп чорударының эгелекчилери болу берген. Ол чорук продукцияны сайгарарының талазы-биле заводтуң беш чыл планын хуусаа бетинде боттандырарынга дузалаан. Төрелдешкек будүрүлгелериниң Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга бо завод он ийи удаа бирги черни алган.

● К И Р Г И З И Я

Сокулук районунуң ажыл-агыйларының шөлдериниде чигир свёклазы ажаап алыр сөөлгү агрегаттар чорупкан. Чигир свёклазын ажаап алырын республикага бир-ле дугаарында дооскаш, районунуң свеклачылары гектардан-на 470 центнер свекланы алган. Сайызырады ажылдан кылыры-биле чигир заводтарынче 395 муң тонна свекланы чоруткан, ол болза оларның социалистиг хүлөөлгелериниде көрдүнгениниден 10 муң тонна хөй болганы ол.

Чигир свекланын ажаап алырын Кант районунуң чер ажылдыгларын база дооскан.

● К А З А Х С Т А Н

Алма-Ата областың ажыл-агыйларының рис шөлдериниде ол культураны ажаап алыры доозулган. Оон дүжүдүп күр черниң барык тос муң гектарындан алган. Дыка хөй ажыл-агыйлар гектардан-на ортумаа-биле 34 центнер дүжүттү алган. Ристин үрезиннерин келир чылга четчир кылыр курлавырлан алган.

(СЭТА-ның норр.).

«Совет Россия»

делгелгеде

ЧОГААДЫКЧЫ АРГА, ХАНЫ УТКА-БИЛЕ

Тоску беш чылда Россия Федерациязының чурукчуларының чогаадыкчы ажылының угланышкынын тодаткан РСФСР-ниң Чурукчулар эвилелиниң III съездизи «Совет Россия — 5» делгелгени «Чер болгаш кижи» деп темага тураскаадып эрттирерин планнаан турган. Оон негелдезин ёзугаар чурукчулар ажылчы чоннуң күш-ажылын, бойдусту, төрөөн черин чаартып, кижиниң эрге-ажыңга ажыглаар дээш чагырып ап турарын, күш-ажылчы кижилерниң овур-хевирин чогаадыкчы арга-биле бижип, ханы уткалыг, бедик шынарлыг ажылдарны чонга бараалгадыр ужурлуг. «Совет Россия—5» делгелгениң мурнунда Россия Федерациязының он бир зоналарының аайы-биле делгелгелерни организастаан.

Федерацияның бүгү чурукчуларының ажылының, зоналарга эртиен делгелгелерниң түңнели болур «Совет Россия—5» делгелге ноябрь 3-те Москвага ажыттынар.

Совет Тываның чурукчулары «Совет Россия—5» делгелгеге чоокку үеде чуруп-бижиттинген эки дээн ажылдары-биле киржир. Бо чылдың эгезинде Томск хоорайга эрткен «Социалистиг Сибирь» деп зона делгелгезинге бистиң чурукчуларывыс, ус-шевер мастерлеривис база чедиишкиниг киришкен. Орта бистиң чурукчулар болгаш мастерлер 200 ажыг ажылдарын делген көргүскен.

Ам ажыттынар «Совет Россия—5» делгелгеге киириштирери-биле бистиң чурукчуларның элээн хөй ажылдарын делгелге комиссиязы шилгилеп алган. Ында дөрт чурукчунуң будук-биле чураан 12 ажылдары, беш графиктерниң 11 ажылдары, 11 ус-шевер мастерлерниң 70 ажыг ажылдары санаттынып турар. «Совет Россия» делгелгеге бистиң чурукчулар мооң мурнунда ийи-чаңгыс ажылдар киирер турган. Ам бо делгелгеге Тываның чурулга уран үүлүнүң янзы-бүрү жанрларның аайы-биле киириштиргени улуг чедиишкин болур болгаш бистиң чурулга уран үүлүвүстү бедии-биле үнелээнинің херечизи болур. Ол дугайын РСФСР-ниң Чурукчулар эвилелиниң баштаар чериниң секретары, делгелге комиссиязының кежигүнү чурукчу Валентин Михайлович Сидоровтуң «Тываның чурукчулары РСФСР-ниң бүгү чурукчулары-биле бир дөңге бо делгелгеде чедиишкинниг киржип турарын онзалап демдеглекседи» деп чугаалаан сөстери бадыткап турар.

Талантылыг аныяк чурукчу Юрий Деев «Эш Ленин», «Сактыышкын» деп ханы уткалыг ийи чуруктары-биле, Сарыг-оол Саая «Малчыннар наадымы» деп чаа бижээн бир онзагай чуруу-биле «Совет Россия — 5» делгелгеде киржип турарлар. График Леонид Спрыгин делгелгеде бистиң сураглыг ус-шевер мастерлеривис, даш чонукчулары М. Черзи, Р. Аракчаа, Х. Хуна оларның портреттерин киирген. Чурукчу Юрий Курскийниң көдээ ажыл-ишчилерниң хүн бүрүде ажыл-амыдыралын көргүскен акварель-биле чураан ийи чуруу ында база бар.

Делгелгеде ус-шевер мастерлерниң ажылдары хөй-биле киргени билдингир. Ол дээрге бир-ле дугаарында РСФСР-ниң И. Репин аттыг Күрүне шаңналының лауреады, РСФСР-ниң алдарлыг чурукчузу Хертек Тойбухааның кайгамчык уран чараш кылган 15 ажылдары база РСФСР-ниң И. Репин аттыг Күрүне шаңналының лауреады Раиса Аракчааның хөрээжен кижиниң эвилең, чымчак сеткили сиңген, каас чараш он ажыг ажылдарыдыр. Ол ажылдар кайызы-даа даш чонукчузунуң могаг-шылаг чок чогаадыкчы ажылының түңнели болган. Ол-ла делгелгеде аныяк ус-шевер мастерлер Бригад Дүпчүр, Көгел Саая, Дондук Тойбухаа олар чедимчелиг күүсеттинген ажылдарлыг киржип турар.

Комиссия мөзөң чеди ажылдарымны делгелгеге киирери-биле шилип алган. Ында «Төрөөн чуртум дугайында сюита» деп бөлүктен «Бай-Тайга», «Таңды-Уула», «Моңгүн-Тайга», «Хемчик» деп чуруктар, тыва улустуң эт-севин көргүскен ийи натюрморт, тыва тудугжу Оюн Калзанның чуруу кирип турар.

«Совет Россия—5» делгелге тоску беш чылдың доозукчу чылында эртип турар болгаш чурукчуларның беш чылда чогаадыкчы ажылдарын түңневишаан, моон соңгаар база келир беш чылда угланыышкынны, чогаадыкчы орукту шилиириниге идиглиг болур.

Россия Федерациязының хөй националдыг акы-дүкма чурукчулары ам ажыттынар «Совет Россия—5» делгелгени Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизинге боттарының чогаадыкчы отчёду деп санавышаан, делгелгени съездиге тураскаадып турар. Делгелге Россия Федерациязының, оон иштинде Тываның чурукчуларының чон мурнунга бараан болуушкуну, чогаадыкчы отчёду. Делгелгеге кирген чурук бүрүзү эң шыңгыы үнелекчи болгаш шүгүмчүлекчи болур бүгү-ниитиниң шиитклин алыр.

С. ЛАНЗЫ,
Тыва АССР-ниң Чурукчулар эвилелиниң баштаар чериниң даргазы.

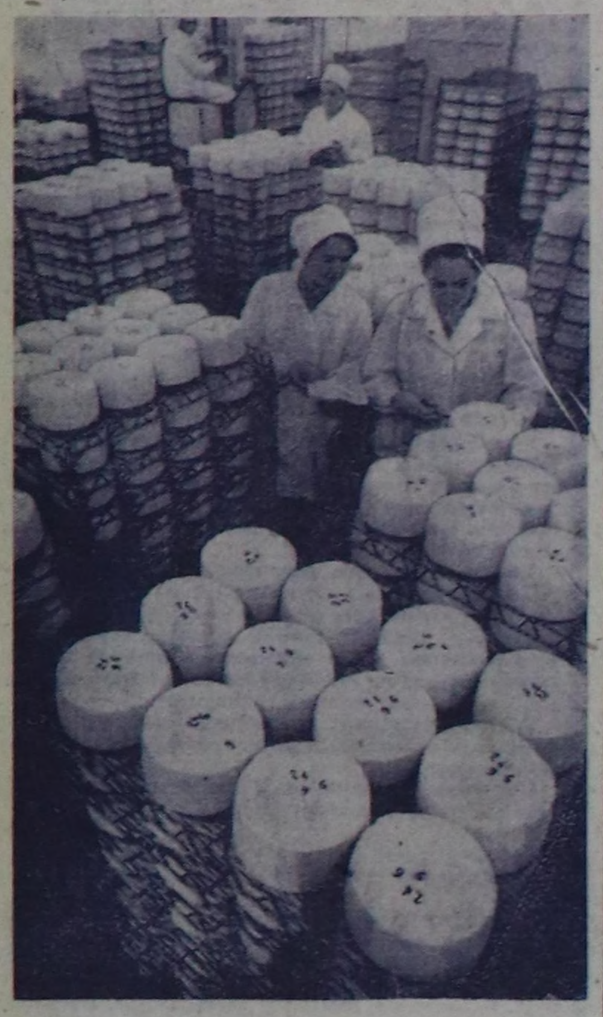

НОВГОРОД ОБЛАСТЬ. «Рокфор» — Старая Руссаның быштак кылыр заводунуң кол продукциязы. Ийи чылдан эвээш үеним дургузунда бүдүрүге чериниң төлевилеттинген күчүзүн ажыр күүсеткен болгаш амгы үеде ол 620 тоина «Рокфорну» болгаш «Каунасский» деп быштактарны бүдүрер. Беш чылдың эгезинге дөңзээрге быштакчы бүдүрүлге чериниң кирип турары Новгородтуң бүдүрүлге каттыжыышкынынга быштактар бүдүрүп үндүрери барык ийи катап көвүдээн.

Старая Руссаның быштак бүдүрүкчүлериниң үлүү ында эвээш эвес.

ЧУРУКТА: (мурнунда) бүдүрүлгениң начальниги Т. Федорова (солагай талазында) болгаш лаборант Е. Баринова быштакты садыг четкизинче чорударынга белеткеп турлар.

А. ОВЧИННИКОВТУҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

ШКОЛА МУЗЕЙЛЕРИ

Чоокта чаа Чөөн-Хемчик районнуң элээн каш школаларын эргип чордум. Тус-тус черлерде школа музейлеринден Тываның Алдан-Маадыр аттыг чурт-шинчилел музейинге хереглеттинге берги дег материалдар, экспонаттар чыыр — кол-ла сорудам ол.

Районнуң сес школазынга барып, башкыларның удуртулгазы-биле өөреникчилерниң тыпкылаан төөгү материалдарын —96 санныг эт-септи. төп музейниң фондузунга шыгжаар кылдыр хүлээп алдым. Алдан-Маадыр, Бора-Тайга, Суг-Аксы, Кара-Чыраа, Кызыл-Тайга, Хөр-Тайга школаларындан эрги шагның янзы-бүрү эдилелдерин, сава аймаан, эрги моол, таңгыт дылдарда судур номнарны, ТАР үезиниң чаа копеектерин дээш өске-даа хөй-хөй үүлдерни алган мен.

Оларның аразында тос-карак азы чажыг ыяжы дээр эт база бар. Сибирь хамнарының дугайында тускай эртем ажылдарын бижигилээн венгр эртемден В. Диосеги бистиң музейге келгеш, ындыг чажыг ыяштарын көнчүг сонуургаан. Оларны түскайлап чыырын ол эртемден меңээ сүмелээн чүве. Чажыг ыяштарын каастап турганын безин шинчилеп көрүп тургаш, тус-тус черлерде чүртүп турар кижилерниң амыдыралының өскелерден онзагай ылгалдының билип ап болур. Ол ышкаш оларны кылып турган тыва шеверлерниң «холунуң ужуун» база билин ап болур арга бар.

Чамдык школаларда школа музейлери хагдынгылаан. Бир чамдыктарында мун-не музей аттыг чүвелер бар. Өөреникчилерниң чыгылаан материалдарын шыгжаар чер чок болганындан башкылар бажыннарында, харын-даа складтарда суг чажырып каан болгулаар-дыр. Маңаа хамаарыштыр мөзөң саналым мындыг школа музейлерин чер болгаңга тургузары чугула. Экспонаттарны шыгжаар өрээл чок-даа болза, оларны бир кедилиг черге белүп, даңзызын кылгаш, оларның кадагалалын хайгаарап турар башкыны томуйлаар. Ол ышкаш школа музейлеринде киргилээн таңгыт болгаш моол дылдар кырында бижиттинген чүүлдерни, парлаттынган судурларны болгаш номнарны чаңгыс черге чыыр — республиканың Алдан-Маадыр аттыг музейиниң фондузунга шыгжадыр. Оон ындай хамнар болгаш ламаларның эдилеп чораан эт-севин база төп музейге белүп шыгжаарын чорутса эки.

Школа музейлери-биле ханы харылзааны бистиң Алдан-Маадыр аттыг төп музейивистиң совет килдизи болгаш фонд ажылдакчылары тудар ужурлуг. Ынчалзажок бистиң бот-боттарывыска дузалажыр харылзаавыс сөөлгү үеде сулараан. Ол ышкаш ховар материалдарны чедип алыры берге апарган таварылгада кайы школаның музейинде кандыг онзагай экспонат барын төп музей бодунуң учёт журналынга киирер ужурлуг.

Ынчангаш бо талазы-биле ажылды чурумчутпушаан, школа бүрүзүнге музейни тургузары чугула деп бодаар мен.

М. КЕНИН-ЛОПСАН.

Каа-Хемниң хөмүр-даш разрезинде ажылчыннар, дагжылар, машинистер, чолаачылар Улуг Октябрьның байырлалын күш-ажылчы чедиишкиннерлиг уткып турар. Оларның аразында Николай Дмитриевич Андриановту ап көрээлицер. Ол — хөмүр-даш казар күштүг экскаватор машинизи. Тоску беш чылда ол тергини ажылдаан, бодунуң хуузунда алган беш чыл даалгазын бо чылдың март айда-ла ажыр күүсеткен. Дараазында айда оон кады ажылдан турар дагжы эш-өөрү, бүдүн коллектив беш чыл планын күүсеткеш, он дугаар беш чылдың үлүүнде ажылдап киргеннер.

Кызыл-Хавак шахтазының ажыл-ишчилериниң күш-ажылчы төөгүзүнүң арыннарында оон ады бижиттинген. Хөмүр-даштың чер иштинден-даа, черниң кырындан-даа казып тыварының аргаларын ол коичүг эки билир. Оон ажыл-агыйжы чедиишкиннери Каа-Хем разрезтиң көргүзүүлерин быжыглап, кацнап, бедикче күштүү-биле өөрү алзы үндүр идип орган ышкаш сагындырар. Разрезке чорааш-ла аңаа бо-ла ужуражы бээр бис. Ол ··· оожум, ылаптыг кылдыр, артык сөстер чокка чугаалаар кижи. Бодунуң башкарып хүнзээр экскаватору-биле хөмүр-даш рудазын эңдерилдир үстүрүп кээри ышкаш, оон чедиишкиннери, макталдары ынчаар көвүдеп, немежип турар. Бо чылдың май байырлалының соонда эш Андрианов Күш-ажылчы Алдар орденниң үшкү чергези-биле шаңнаткан. Бо шаңнал база-ла ажылчыныңы төлептиг ажылын, өөрүшкүзүн соглеп чыдар-дыр.

Разрезтиң бо хоочун ажылчыны Кызылдың школа коллективтериниң, өөредилге черлериниң өөреникчилери, база аныяк-өскеннер-биле ужуражылгаларга бо-ла ужуражылгалар эрттирген турар. Мурнакчы кижиниң өөреникчилер-биле бир болган ужуражылгазының үезинде бо чурукту тыртты-рган.

О. ОХЕМЧИК.

ХАЖЫЫЗЫНГА АРТПАС

Чоокта чаа СЭКП-ниң Барыын-Хемчик райкомунуң хуралдаар залынга районнуң ажылчын болгаш көдээ корреспондентилериниң семинары болган. Тоску беш чылдың доозукчу чылының эрткен 9 айларында районнуң үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылының түңнелдериниң моон соңгааргы соруулгаларының дугайында СЭКП райкомунуң ийиги секретары А. Кувшинов, районнуң көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң перспективаларының дугайында райкүүскомнуң көдээ, ажыл-агый эргелериниң начальниги В. Хангаев олар лекция номчааннар. СЭКП-ниң XXV съездизин төлептиг уткуур талазы-биле ажылчын болгаш көдээ корреспондентилериң соруулгаларының дугайында «Шын» солунуңу ол районда корреспондентизи Х. Монгуштуң допчу чугаазын база дыңнаан.

Аңаа районда «Хемчик», «Барлык», «Шекпээр», «Дөш-Терезин» совхозтардан база хоорай, суурлардан ажылчын болгаш көдээ корреспондентилер олуржуп, дузалыг чүүлдерни билип алганнар. Тоску беш чылдың соөлгү чылының соруулгаларын күүседир дээш ажылчы чоннуң күженнишкиниг ижии, ылаңгыя беш чыл планын күүсеткен мурнакчыларны солуннар ариннарынга үргүлчү чырыдарын, чоннуң ажылдаар, чурттаарынга шаптыктыг четпестерин илередип, ажылдаарындан оспаксыраар, маңгысталчак амыдыралды ийи-чаңгыс кижилерни шыңгыы сойгалаарын илеткелдерге болгаш аңаа саналдааннар тугаалан турган.

СЭКП-ниң XXV съездизин төлептиг уткуур дээш социалистиг чарыш дугайында СЭКП Төп Комитетиниң доктаалынга харыы кылдыр боттарының немелде курлавырларын дилеп тыпкаш, социалистиг хүлээлгезинге немелде хүлээлге алган коллективтериниң, кижилериниң ажылын болгаш мурнакчыларның дуржулгазын цептередир сорулга-биле солуннарга үргүлчү бижиирин семинарның киржикчилери дутурушканнар.

1975 чыл— Делегейниң хөрээженнер чылы. Ынчангаш районнуң мурнакчы хөрээженнериниң, эки ажылдыг хөрээженнер төвүлелериниң дугайы база-ла ажылчын болгаш көдээ корреспондентилериниң кичээнгейинге туруп, оларның дугайында чурумалдарны делгерентей бижиирин чугула деп көрген.

Солуннарга болгаш радиога четпестерин илереткен шүгүмчүледдер турар болгай. Ындыг шүгүмчүледдерге хамаарышкан албан организация черлери чогуур үезинде редакцияларга харылаан, четпестерин дарый чайладырын партия негеп турар. Бистиң районда четпестерин илереткен шүгүмчүледдиг үүлдер эвээш эвес дээрзин семинарның киржикчилери демдеглээн. Маңаа чаңгыс чижек: Кызыл-Мажалык суур биле Ак-Довурак хоорайның аразында автобус аргыжылгазының багайының дугайында шүгүмчүледдиг материалдар «Шынга» парлаттынган, радиога база дамчытхан. А районнуң бо талазы-биле удуртур организациялары амга чедир чонга чогумчалыг харыы бербээнин аңаа демдеглээн. Ынчангаш ажылчын болгаш көдээ корреспондентилер четпестерин илередири-биле чергелештир ону эдип, эжиждин алырынга база үлүүн киржин, оон хажыызынга артпас дээрзин аңаа чугаалашкан.

Семинарның түңнелинде район масштабтыг ажылчын болгаш көдээ корреспондентилер төвүлелин тургускан.

Т. САРЫГЛАР.
О. МОНГУШ.

ЧАРАШ ОРАН

«Төре-Хөл» колхозтуң Чыргаланды. Долгандыр эзимнериндe элик, хүлбүс огуруп ойнаан делгем чер. Шынап-ла кайнаардаа көөрге тас таңды-тайга. Ындыг-даа бол, бо черниң кол байлаа — кодан сыңмас хой, инек артары чугаажок. Маңаа халдын келириниске, сүрүг маңаан кадарчыларның уянгылыг ыры ында-мында дыңналыр, чажыл каан аяжы дег ак өглериниң дистинчиткен ынаар-ла шөлүп чорутканы кестүр болду. Баштай-ла колхозтуң төп сүт-бараан фермазынга келдивис.

Төп сүт-бараан фермазының сүт болбаазыралыр бажыңында саанчыларның сентябрь айда көргүзүүлерин сонуургап көрүп тур мен. Ынчап турумда артымда кижи «Эки!»— дизе-ле барык школачы хевир сыныг аныяк уруг даштыыртан кирип олур. Мелди солушкан, үстүнде кымнарыл дээрзин сонуургадым. Светлана Кежик биле Күнчүн чарыштың мурнуку одуруунда чорун турар болду. Кайызы-даа ВЛКСМ кежигүннери, чүгле 3 чыл бурунгаар сес класс дооскан ыстар болган. Комсомолчу огчугаш-биле ажылдап, күш-ажылдың үлегер чижээн урулларга көргүзүп, эжишкилер социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда базын ораларын ол. Ынчаарга октябрь айда социалистиг чарышка кым тиилээрин билдинмес, ындыг болзажок олар ийниң мурнунга кым-даа кирбеин амыдыраштан-на илдеп. Удавас чаа хевирниң комсомол билеттериниң болуушкуну колхозка эгелээр. Ук билеттерни баштай-ла холга тудар эргени кызымаккай күш-ажылыбиле өжишкилер чаалап алган.

С. МОНГАЛ.

Бистиң кожавыс Даг-Алтай автономнуг областың делгем-неринде.
И. КОНДРАТОВТУҢ фотозу.

БИР КИЧЭЭЛГЕ

Булуң-Терек суурда ийи каът, поваан сонгаларлыг, чаа бажың — ортумак школа ырактан-на онзалаңчак көстүр. Класстарының ишки делгем, чылыг болгаш чырык өөредилгеге таарымчалыг. Белеткелден эгелээш онгу класска чедир, бо чылын ында 500 ажыг уруглар өөренип турар.

Класс ыраным. Тыва дыл кичээли. Белеткелдиң шупту өөреникчилери чуруумнуг олуруп, кичээнгейлиг дыңнаан, тода адаап, бижип өөрени берген. М. Б. Көк-оол клатын эргилдир көргеш, топтуг үнбиле:

— Дүүн чүү, кандыг ужуттү өөренген ийик бис, уруглар?— диди. Өөреникчилер барык шупту хол көдүргеп.

— Кара-кыс!

— «М» деп ужук өөренген бис — деп, ол ыытыр харылады.

— Шын-дыр. «Сома» деп сөстe каш слог барыл? Алдынчаа Шөңмак-оол.

— Ийи слог бар: со-ма— деп, ол шын харылаан.

— «Ам» деп сөстe чеже үн барыл, уруглар?—деп, башкылының айтырыын харылаарынга белеткин: «мен», «мен» дижип, хол көдүрүп илереткен.

— Жанна Көк!

— «Ам» деп сөстe ийи үн бар — деп, ол чык кылдыр харылаан.

— А каш ужук барыл, Оюдар Мерген?

— «Ам» деп сөстe «А» биле «М» ийи ужук бар—деп, ол тода адаан.

Эрткен кичээлге хамаарыштыр өөреникчилериниң харыызынга Монгуш Балчыевич ханган. Башкы оларны мактаан.

Бөгүнгү кичээлдиң темазы: Бичии «с» деп ужукту шын бижиири. Ол дугайын башкы таймылбырлаан, өөреникчилериниң кичээнгейин олче угландырган. Оон чугайын алгаш, ук ужукту шын бижиирин самбырага көргүсту.

Куску хүннүң херели өрээл иштинде чайнай берген. Уруглардың чодураа ышкаш кара баштары, ак мөңгүдуруктары, хере болып каан школачы хептери хүннүң алдыннаңчак хереллинге улам-на өң киргеп.

Өөреникчи бүрүзү школаго силиг кеттинген, шеверлиг келир, улугларны хүндүлээр, өөрүпге наймыралыг болгаш эвилең болур, башкыларын кичээнгейлиг дыңнаар, айтырыга тода харылаар дугайын Монгуш Балчыевич уруглара чагыыр.

Класста кичээнгей чок олурар өөреникчи, кыдыраажын, номун алы карандаш, демир ужуун уттупкан келгилээр уруглар чок. Бердинген онаалданы күүседиринге, салдынган айтырыгны шын харылаарынга өөреникчи бүрүзү идепкейлиг.

Дөстүнмес шоваа, шимченгир орлан, алды, чеди харыг ужен ажыг чаштарны шак ындыг культурага, эки чаңчыл чурумга өөредип алыры, оларның кичээлге хандыкшылын бедидери, тывынгыр сагынгырын хайыктырары ыыдыгла белги эвес айтырыг. Аныяк башкы Монгуш Балчыевич ол талазы-биле мергежилди шиңгээдип алган.

«Улус өөредилгезиниң тергиини» хөрек демдээниң эдилекчизи, Булуң-Терек ортумак школазының белеткел класының башкызы М. Б. Көк-оол чугле бодунуң коллективинде эвес, Улуг-Хем районда белин макталдыларының биргээзи.

А. БУЛАК.

Хувинская правда

● «Күчүлүг техника аңаа турар»! «Тувинская правда»ның» болгаш «Шынның» корреспонденталери ажылдалга кирер кол тудугла.

● «Совет-вьетнам декларация». СЭТА-ның дыңнадыы.

● «Кижи бүрүзүнүң инициативазын көдүрер». «Сүт-Хөл» совхозтуң Ишкин салбырының коммунистериниң отчёттуг-сонгулдалыг хуралынан Ч. Оюдар биле О. Канооллуң корреспонденциязы.

● «Амыдыралдың судалыда». Кызылдың телевидение студиязының инитилел-политыктыг дамчыдылгазының дугайында допчулал.

● Иштики, даштыны болгаш спортчу информациялар.

СПОРТ

ТҮҢНЕЛ МУРНУНДА

Шыдыраага оолдарның Кызыл хоорай чемпионады соөлүүреп келген. Сески салыгга чедир Красноярскиниң политехникиг институдунуң Кызылда филиалының студентизи В. Сарыглар чаасказан тергиндеп турган.

Сарыглар сески салыгда Белокопытов-биле ойнаш, ноян солуурун сапладыпкаш, чидиг халдаашкынга таваржы бергеш, бодазын оскунган. Берге байдалга камгаланыр апарзажок, ол хаймнажып шыдаан.

Ол хүн № 7 школаның өөреникчизи А. Габеев, автоорук техникумунуң сургуулу В. Колбасин удурланыкчыларын уткаш, Сарыгларны четкеннер. Түңнелге чедир үш салыгның мурнунда үш тергиндекчи 6,5-6,5 санныг, а № 11 школаның чемпиону А. Богаткин 6 санныг.

Н. ШИШИГИН.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

НОЯБРЬ 1-ДЕ
МОСКВАДАН

9.00—Медээлер.
9.10—«Музыкалыг календарь». Өңнүг.
9.45—«Эки бараанларны хөйнүг».
10.15—«Истелгени билдилиглер чорудуп тур». Телешиилерниң арыннары-биле.
11.50—12.00—Чапсар.
12.00—«АБВГД»-лээр. Өңнүг.
12.30—«Кады ажылдажылга». Өңнүг тележурнал.
13.00—Өңнүг мультфильмнер программазы: «Фока—чүнү-даа кылып шыдаар», «Чурукчу дедир-даван».
13.30—«Кадыкшыл». Өңнүг.
14.00—«Амытаннар аразында». Өңнүг.
15.00—«9-ку студия».
16.00—«Кинопанорама».
17.30—«Ye». Информастыг программа.
18.00—18.10—Чапсар.
18.10—«Чай кыжын эгелээр». Документалдыг телефильм.
18.25—«Истелгени билдилиглер чорудуп тур». Телешилеринг арыннары-биле.
20.15—«Музыкалыг чагыг». Орус романс. РСФСР-ниң алдарлыг артизи Е. Нестеренко күүседир. ССРЭ-ниң улустуң артизи С. Я. Лемешевтиң эге сөзү-биле.
20.55—«Чурукчулар дугайында чугаа». ССРЭ-ниң улустуң чурукчузу Борис Ефимов. Өңнүг.
21.20—21.30—Чапсар.
21.30—«Кинопанорама».
23.00—23.30—«Ye». Информастыг программа.

Алдыг

Бөгүн республикага шокар булуттаар, чамдык черлерге биче хар болгаш чаъс чаар. Даглыг черлерге 1—6, өске черлерге 3—8 градус ылыг болур. Кызылга шокар булуттаар, 3—7 градус чылыг болур.

Редакторнуң оралакчызы
М. Н. СМИРНОВА.

КИНО

НОЯБРЬ 1-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Бакуже хадып тур» 9.30, «Дерсу Узала» (2 сериялыг) 12.00, 15.00, 18.30, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Сени, шиве» 9.30, 14.40, «Санниковтуң чери» 11.00, 12.50, 16.10, «Есения» (2 сериялыг) 18.00, 20.45 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Тиилелгениң салгалы» 14.50, «Кац канчап катканыл» (2 сериялыг) 15.50, 19.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Өгбелериниң кыйгызы» 15.00, «Чааннар — мөзөң өңнүктерим» (2 сериялыг) 16.50, 19.40 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ · Индекс 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда килдизинин 31-75, харыысалгалыг секретарының 23-54, партийжи амыдырал килдизинин 37-13, культура килдизинин 23-54, көдээ ажылагый килдизинин 21-47, үлетпүр килдизинин 22-64, чагаа килдизинин 41-27, информация база совет тургузут килдизинин 20-60, корректорларның 27-41, бухгалтериянын 50-22, солун келбейн барганда 32-75 телефонче болгаар.

Тираж 15877. ЧАГЫГ № 3398.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-нин Министрлер Төвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садынын талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 1).

ТС —01415.